

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Marta Janečková

Gender jako životní styl moderní společnosti?

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Josef Petrášek

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2013-2016

BACHELOR THESIS

Marta Janečková

Gender as a lifestyle of modern society?

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PaedDr. Josef Petrášek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, kterou jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 11.1.2016

Marta Janečková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat především vedoucímu této práce PaedDr. Josefu Petráškovi za jeho cenné připomínky, které vedly k objektivnímu pohledu na zpracovávané téma.

Dále tímto děkuji pracovníkům Českého statistického úřadu a Ministerstva vnitra ČR za poskytnutí dat, bez kterých by má práce nedospěla k hodnotným závěrům.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou existence genderu ve společnosti. Porovnává současný stav s minulostí, letmo pohlédne na chápání genderu ve světě. Představí právní zakotvení v dokumentech mezinárodního práva i práva Evropské unie. Podrobněji rozebírá cíle, obsah a formy genderových rolí, a jejich existenci samotnou. Teoretické poznatky jsou využity v závěrečné praktické části, která pomocí vlastního dotazníkového průzkumu zjišťuje skutečnou existenci rozdílného vnímání mužů a žen jak ve společnosti všeobecně, tak i v rodině. Je zde detailně popsána příprava průzkumného šetření, stejně tak i stanovení hypotéz a jejich následné potvrzení pomocí vybraného průzkumného vzorku.

Klíčová slova

Diskriminace, feminismus, gender, mužské a ženské profese, pohlaví, postavení mužů a žen, rodina, rovnoprávnost, rovnost, sexuální obtěžování, sociální role, trh práce.

Annotation

Bachelor's thesis deals with the existence of gender in society. Compares the current status with the past, fleeting glances of understanding of gender in the world. Introduce legal base in the documents of international law and European Union law. Analyzes in detail the objectives, content and form of gender roles, and their existence itself. Theoretical knowledge is applied in the final practical part, which uses its own questionnaire survey ascertains the actual existence of differing perceptions of men and women both in society in general, as well as in the family. There is a detailed description of the preparation of an exploratory investigation, as well as hypotheses and their subsequent confirmation with selected exploratory sample.

Key words

Discrimination, equality, family, feminism, gender, male and female occupations, job market, sex, sexual harassment, social roles, status of men and women.

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Vymezení souvisejících termínů a pojmů	11
1.1 Pohlaví a gender	11
1.1.1 Genderové role.....	11
1.2 Rovnost a rovnoprávnost.....	12
1.3 Diskriminace.....	12
1.4 Feminismus.....	13
2 MUŽI A ŽENY VE SPOLEČNOSTI	14
2.1 Sociální role	14
2.2 Vznik a vývoj sociálních rolí.....	16
3 POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN V RODINĚ.....	18
3.1 Svoboda volby a rozhodování	19
3.2 Mateřská a rodičovská dovolená	20
3.3 Soulad rodičovství s pracovní kariérou	21
4 ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI VE SVĚTĚ A V ČESKÉ SPOLEČNOSTI.....	23
4.1 Zakotvení rovnosti mezi muži a ženami v dokumentech mezinárodního práva	23
4.2 Zakotvení rovnosti mezi muži a ženami v EU	25
4.2.1 Zakotvení rovnosti mezi muži a ženami v dokumentech Rady Evropy	25
4.2.2 Zakotvení rovnosti mezi muži a ženami v dokumentech Evropské Unie	26
4.3 Rovnost mužů a žen v ČR.....	26
4.3.1 Počátek rovnosti v české historii.....	28
4.3.1.1 Rovnost mužů a žen 1945-1989	29
4.3.1.2 Postavení žen po r. 1989.....	30
5 POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN NA TRHU PRÁCE	31
5.1 Mužské a ženské profese.....	32
5.2 Odměna za vykonanou práci, platová rozdílnost	33
5.3 Vzdělávání	34
5.4 Pracovní atmosféra	35
5.4.1 Sexuální obtěžování	36

PRAKTICKÁ ČÁST

6 PŘEDSTAVENÍ STRUKTURY PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	37
6.1 Cíl průzkumu a hypotézy	37
6.2 Použitá metodologie	37
6.3 Popis vybraného průzkumného vzorku.....	37
6.4 Časový harmonogram	38
6.5 Vlastní průzkumné šetření	38
6.6 Shrnutí a vyhodnocení výsledků průzkumu	46
ZÁVĚR.....	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	49
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK.....	51
SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

Tato práce, kterou autorka předkládá, se zabývá rovností mužů a žen. Činí tak, protože mezi muži a ženami panuje odpradávná nerovnost a zatímco mnohé negativní jevy se již téměř podařilo z Evropy odstranit (tělesné tresty, otroctví, trest smrti), nerovnost mezi muži a ženami, resp. diskriminace žen, ale i mužů, neustále přetrvává.

Problematika nerovností mužů a žen je v současném moderním světě velmi diskutované téma. Členské země Evropské unie neustále usilují o rovné podmínky obou pohlaví a zabezpečení rovných příležitostí nejen na pracovním trhu.

V této práci je zkoumána existence sociálních rolí, které jsou odlišně určené jak pro muže, tak pro ženy. Současný český systém a jeho právní řád umožňuje stejné podmínky pro muže i pro ženy a to i v oblastech, které byly dříve vyhrazeny pouze buď jednomu či druhému pohlaví. Přesto stále nejsou využívány stejnou mírou ani muži ani ženami a to z důvodu zakořeněných společenských stereotypů. Na jednu stranu lze konstatovat, že si ženy vydobily jim dříve zakázané činnosti, jako je např. možnost volebního práva, participaci ve vzdělávacím systému, účast v politice apod. Na druhou stranu však přicházejí o řadu výhod, které jim v minulosti nabízel český systém, jako např. odchod do důchodu snížený o příslušný počet let daný počtem vychovaných dětí. Díky tendenci poskytování stejných příležitostí se mužům otevírají dveře tam, kam měli ještě nedávno vstup zakázaný – možnost využití Peněžité pomoci v mateřství a Rodičovského příspěvku umožňuje mužům více se podílet na výchově dětí, což má nepochybně pozitivní vliv nejen na dítě samotné, ale i na muže-otce, který je tak více „vtažen“ do rodinného života. Můžeme tudíž spekulovat o tom, že vytrvalá snaha o vyrovnané podmínky mužů a žen nemusí vždy znamenat jen zlepšení pozice žen, ale také zlepšení pozice mužů.

Samozřejmě, že výrazně odlišná je problematika žen a mužů v tzv. třetím světě, tedy v rozvojových zemích Asie a Afriky, kde diskriminace žen a jejich pokořování nabývá forem pro nás nepochopitelných a nikdo nemůže pochybovat o oprávněnosti boje těchto žen za jejich lidská práva.

Druhá část práce je zaměřena na zjištění, zda teoretické poznatky uvedené v této práci i v odborných literaturách jsou skutečně vnímány muži a ženami jako nerovné postavení jednotlivých pohlaví ve společnosti. V této praktické části je stanoven cíl s hypotézami, které se autorka pokusí za pomoci dotazníkové metody

potvrdit či vyvrátit. Stanovený cíl sleduje postavení mužů a žen ve společnosti a v rodině.

Pro zpracování dané práce byla použita nejen významná odborná literatura, ale také osobní poznatky a zkušenosti autorky. Celá práce by se měla stát přínosem všem zájemcům o téma rovnosti mužů a žen v soukromém i pracovním prostředí. Dále bude sloužit jako podklad k zamyšlení se nad touto problematikou a v neposlední řadě také k uvědomění si, jak by k sobě měli muži a ženy přistupovat, ctít jeden druhého a vzájemně se doplňovat a obohacovat svými individuálními vklady.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ SOUVISEJÍCÍCH TERMÍNŮ A POJMŮ

1.1 Pohlaví a gender

Když se narodí dítě, stačí jediný pohled ke zjištění, zda se jedná o holčičku nebo chlapečka. Jenže člověk nemá jen biologickou úroveň, velmi důležitou roli u něj hraje i část psychologická a společenská.

Termín „pohlaví“ se z právního hlediska vztahuje k biologickým, geneticky podmíněným rozdílům mezi mužem a ženou, např. týkající se těhotenství, kojení, fyzické síly. Ostatní rozdíly mezi muži a ženami jsou spíše sociálního charakteru a lze je vyjádřit termínem „gender“. Pojem gender se dostal do popředí v okamžiku, kdy nabývají na síle feministická hnutí a usilují o rovnost mezi muži a ženami v oblasti vzdělávací, politické a občanské.¹

S pojmem gender úzce souvisí mezinárodní termín Gender mainstreaming. Gender mainstreaming je strategie Evropské unie pro realizaci rovných příležitostí pro ženy a muže v institucích, organizacích a v politice.²

Pro úplnost vysvětlení souvisejících pojmů je zde zařazena ještě jedna definice Gender mainstreamingu, která byla sestavená Radou Evropy: „*Gender mainstreaming spočívá v (re)organizaci, zlepšení, rozvoji a evaluaci rozhodovacích procesů s cílem, aby aktérky a aktéři, kteří se podílejí na politickém uspořádání, zohledňovali ve všech oblastech a na všech úrovních rovné postavení žen a mužů.*“³

1.1.1 Genderové role

Gender vzniká v průběhu socializace jedince, který se během života učí „být mužem či ženou“. V lidské společnosti se během staletí vytvořily určité role, způsoby chování či společenské úkoly mužů a žen, jež původně vyplynuly z jejich biologických

¹ První silná vlna feminismu byla v 19. století, kdy ženské spolky usilovaly o zakotvení základních politických, občanských a lidských práv v zákonech. Jednalo se především o právo volební a o rovný přístup ke vzdělání (první dívčí gymnázium ve Střední Evropě, Minerva, bylo založeno v Praze roku 1890 zásluhou Elišky Krásnohorské).

² Gender mainstreaming byl v roce 1997 rozhodnutím Evropské komise zakotven v Amsterodamské smlouvě a od té doby platí pro všechny členské země jako závazný princip.

³ Rada Evropy 1998.

vlastností. Postupně se přetvořily v určitá společenská očekávání, jež jsou někdy označována jak „genderové role“ či „genderové stereotypy“.

1.2 Rovnost a rovnoprávnost

Demokracie ze své podstaty rovnost předpokládá, a proto s jistou mírou můžeme tvrdit, že rovnost se zakotvuje v právních řádech současně s nástupem demokracie, tedy s nástupem moderní společnosti. Samozřejmě, že s počátky demokracie nepřišla automaticky plná rovnost ve společnosti. Např. volební právo žen bylo zakotveno mnohem později, než vznikly první demokratické státy.⁴ V 19. století se ruší otroctví,⁵ ruší se omezení vlastnického práva, jež je dáno k dispozici všem lidem.

Rovnost neznamenaá stejnost. Každá bytost je jedinečná a neopakovatelná a proto nelze rozhodně tvrdit, že vzhledem k tomu, že jsou si lidé rovni, jsou také stejní. Dnes je rovnost jedním ze základních principů demokratického státu, je ukotven v Listině základních práv a svobod, kde se klade důraz právě na rovnost každé lidské bytosti v právech, povinnostech a její důstojnosti.

Rovnoprávnost můžeme chápat jako demokratický princip, kdy jsou zaručená rovná práva všem jedincům, na které se vztahuje určitá právní norma. Všichni občané státu, bez ohledu na národnost, rasu, náboženské vyznání, politickou příslušnost a majetkové poměry, mají stejné právní postavení, stejný soubor práv a z nich vyplývající povinnosti.

Lidé právě proto, že nejsou stejní, mohou být v některých oblastech znevýhodněni vůči ostatním, mimo jiné i např. z důvodu rozdílu pohlaví.

1.3 Diskriminace

Diskriminací lze označit rozdílný, jiný přístup k jedné skupině než k jiné nebo ke skupině lidí jako celku. Diskriminací můžeme nazvat porušení rovnosti zakotvené právem.

Zákaz diskriminace ukotvuje např. Evropská unie ve své Listině základních práv EU: *„Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti,*

⁴ V první polovině 20. století bylo volební právo pro ženy dosaženo ve většině evropských zemí (Nový Zéland 1893, Československo 1920). V některých státech k tomu došlo až ve 2. polovině 20. století (Švýcarsko 1971, Jordánsko 1982).

⁵ Některé evropské státy zakazují legalizaci otroctví v 18. století, většina jej ruší až v 19. století, včetně Spojených států amerických, kdy se 18. 12. 1865 stal součástí Ústavy Spojených států třináctý dodatek, jímž bylo na území USA definitivně zrušeno otroctví. Některé neevropské státy však stanovily otrokářství jako trestný čin až ve 20. století - např. Čína, Etiopie.

etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci.“⁶

Rozhlédneme-li se však kolem sebe a zaposloucháme-li se do hlasů znějících z médií, je zcela zřejmé, že ve společnosti budou mít odlišné postavení např. žena/manažerka pocházející z Německa žijící v Praze a nezaměstnaná Romka pocházející ze Slovenska žijící v mosteckém Chánově.

1.4 Feminismus

Přesná definice pojmu feminismus je značně problematická díky jeho obsáhlosti. Feminismus může být pojmenováním hnutí za rovnoprávnost a zvýšení vlivu žen ve společnosti. Taktéž může být souborem filosofických či sociálních teorií, jejichž cílem je potírání jevů, které jsou považovány za projevy utlačování ženského pohlaví.

Pojem feminismus souvisí s pojmem emancipace žen a taktéž s pojmem gender. Tyto tři výrazy nelze ani zcela ztotožnit ani oddělit. Tyto oblasti se vzájemně prolínají a vyvíjejí se postupně získáváním poznatků o postavení ženy ve společnosti. Problematika postavení ženy v dané společnosti je úzce svázána se základními vztahy mezi muži a ženami a je často chápána jako zásah do intimních vztahů lidí.

První uvědomění si postavení žen probíhá v 60. letech 20. století v USA, kdy si v souvislosti s bojem za lidská práva (např. práva černochů) ženy uvědomují, že jsou ve společnosti podceňovány, nemají rovnoprávné zastoupení v politice, odborech, jejich práce v domácnosti a při výchově dětí není finančně ohodnocena a nemá tudíž prestiž jako práce, které vykonávají muži. Taktéž existovalo mnoho společenských předsudků vůči schopnostem žen, a že tyto postoje společnosti vůči ženám bylo možno posuzovat jako diskriminační.

V současné době v České republice stále převládá averze vůči feminismu, možná právě proto, že tento pojem je v naší republice prakticky neznámou teorií. Existuje celá řada materiálů a pramenů k získání informací k této problematice, ale tyto publikace se k běžné populaci téměř nedostávají, pokud je občan přímo nehledá. Navíc, určité výstřelky některých feministek jsou předkládány jako obraz celého hnutí.

⁶ Článek 21

2 MUŽI A ŽENY VE SPOLEČNOSTI

Od nejranějšího úsvitu lidské společnosti se každá žena nacházela ve stavu závislosti vůči nějakému muži, kvůli její menší fyzické síle. Tyto vztahy byly v průběhu dějin uznány společností a zákony. Jestliže tedy byla závislost žen na mužích všeobecnou zvyklostí, jakákoli odchylka od ní se jevila zcela nepřírozenou, nenormální.⁷

Někdo může zastávat názor, že u lidského jedince mužského pohlaví je přirozené a geneticky dané dominantní postavení a že to „něco“ ženám chybí a díky tomu jsou ženy nejen přirozeně podřízené, ale většinou jsou s takovým postavením spokojené, protože jim skýtá ochranu a možnost věnovat se v plné míře mateřským radostem, které jsou pro ženy uspokojující životní role.

Ano, muži a ženy byli, jsou a vždy budou rozdílné bytosti, ale tato rozdílnost nemůže být příčinou nerovnému postavení žen a mužů ve společnosti.

2.1 Sociální role

Snad každý z nás si pamatuje z dětství či z kreslených pohádek příběh, kdy pračlověk uloví mamuta a ženu si odtáhne za vlasy do jeskyně. Ta s ním poté spokojeně žije a stará se o pořádek v jeskyni a přípravu stravy.⁸ A to je právě ukázka dělení sociálních rolí, kdy slýcháme, že muži jsou lovci a ženy sběrači, tedy muž = akce, žena = domov.

Sociální role vycházejí z fyziologie těl a jejich přirozených funkcí dané přírodou – některé jsou dané jen ženám, některé mužům. Na základě těchto odlišností se odvíjí výchova a všeobecné působení společnosti na jedince.

Velmi zajímavý pohled na fyziologii ženy nabízí Simone de Beauvoir⁹ v psaném materiálu z r. 1953, kde díky fyziologické stavbě těla zjišťuje, že žena je spíše uzpůsobena potřebám rozmnožování než vlastním potřebám. Dokonce dospívá k závěru, že žena „otročí“ lidskému druhu více než muž. Např.: menstruace je nepříjemná, bolestivá, má vliv na psychiku, díky menstruaci ženy nemohou vykonávat

⁷ Norma je požadavek na chování nebo vlastnosti věci, člověka, situace, který se buďto předepisuje a vyžaduje, nebo popisuje, co je normální (přijatelné nebo obvyklé). Normy jsou psané i nepsané. V původním latinském významu slovo znamenalo „měřítko, pravidlo“.

⁸ O človíčkovi – človíček je pračlověčí hrdina kresleného seriálu, který podle námětů Zdenky a Pavla Teisingerových natočil režisér Josef Lamka

⁹ Simone de Beauvoir (9.1.1908, Francie) - byla významná francouzská spisovatelka, myslitelka, filozofka a existencialistka. Její jméno je dodnes spojováno s přispěním k emancipačním snahám žen, feministickou teorií.

všechny zvyklé činnosti a sociální kontakty, v těhotenství jí mnoho vitamínů pro výživu plodu a také jsou z těla ženy odčerpávány její vlastní síly, energie i některé látky ve prospěch plodu, bez prsou můžou ženy žít (jsou jen pro novorozence). A konečně samotný porod je velmi bolestivý a zřetelně mění tělo ženy.

Jinak řečeno, vlastní tělo ženu přirozeně předurčuje k reprodukci života, zatímco muž musí být naopak kreativnější navenek, prostřednictvím soudobé techniky a kulturních symbolů (vytváření věčných a trvalých objektů, jako např. stavby domů apod.) Díky tomu jsou také mužské aktivity prestižnější než schopnost ženy rodit, dávat život, protože jsou trvalé, opakující se a společností oceňované. Naopak ženě se její schopnost přisuzuje automaticky, jakoby bez námahy a vlastního přičinění.

Lidstvo chce od nepaměti ovládnout přírodu, aby sloužila jeho potřebám a vývoji civilizace. Zároveň si ale uvědomujeme závislost na přírodě, její schopnost existovat, schopnost regenerace a řídit koloběh života. Stejně tak můžeme chápat vztah muže a ženy. Sherry B. Ortnerová předkládá ve své stati zajímavé přirovnání ženy k přírodě a muže ke kultuře v tom smyslu, že můžeme poukázat na podobnost útlaku přírody ze strany kultury a ženy ze strany muže.¹⁰

Hodnoty spojované s ženskostí jako je emocionalita, starostlivost, citlivost jsou hodnoty směřující k šetrnějšímu a ohleduplnějšímu vztahu k přírodě a Zemi. Naproti tomu hodnoty spojované s mužskostí, tedy racionalita, soutěživost, bojovnost, důraz na výkon, konkurence, jsou vnímané jako přírodu spíše ohrožující.¹¹ Soubory těchto ženských a mužských hodnot společně ovlivňují celou společnost. Problém je ale v hierarchizaci těchto hodnot, kdy v různém čase a v různých společnostech převládají jednotlivé hodnoty před druhými. V celé historii převládali spíše hodnoty mužské před ženskými, ale stejně jako tomu je v přírodě, pro přežití lidstva i zachování přírody je nutná rovnováha mezi těmito hodnotami.

Podle uvažování společnosti patří matky a děti k sobě, protože i děti, které překročí hranici kojeneckého věku, vyžadují dohled a stálou péči.

Je nutné v současné i následujících generacích prolomit vnímání ženy jako sebeobětující se matky, stejně tak jako prolomit u mužů - otců jejich separaci od dětí a péče o ně. V současné podobě genderové socializace jsou muži ochuzováni v emocionální oblasti tím, že se stále ještě málo podílejí na péči o své potomky.

Ve 21. století je kladen důraz na ženskou zevní krásu než například na úspěšnou kariéru. Nevzhledná žena může být úspěšná jakkoliv, ale společenského

¹⁰ Sherry B. Ortner, „Má se žena k muži jako příroda ke kultuře?“ – stať, která byla poprvé zveřejněna v roce 1972

¹¹ Gender, rovné příležitosti, výzkum. Ročník 12, číslo 2/2010

přijetí se spíše dostane krásné ženě s typicky ženskými rysy chování a to přestože nemusí oplývat ani inteligencí ani dobrou a váženou prací. Pokud bude žena fyzicky hezká a bude zapadat do obecného pojetí toho, jak by se žena měla chovat, bude okolím přijímána mnohem lépe. U žen jsou očekávání vzhledu těla mnohem vyšší než u mužů a jsou tedy vystavovány vyššímu tlaku okolí.

Nahlédnout do historie sociálních stereotypů nám pomůže Bourdieuova¹² kniha *Nadvláda mužů*, která rozebírá vztah mezi muži a ženami a to na základě vztahů mezi pohlavími ve společnosti berberského kmene Kabylů žijícího v Africe. Tuto analýzu kmene poté Bourdieu převádí do vztahů v současném civilizovaném světě a hledá podoby určující zakořeněné sociální stereotypy.

Ukázal, že se v podstatě jedná o předsudek o společenské nadřazenosti muže, která zaručuje jeho nadřazené společenské postavení. Je to však formování lidské osobnosti podle stereotypních šablon kategorie pohlaví – síla a výkonnost u mužů, pasivita a poslušnost u žen. Poukazuje na omezenou roli přisouzenou ženám a to pouze na úrovni biologické, tj. rození dětí.

2.2 Vznik a vývoj sociálních rolí

Naše biologická odlišnost nás v průběhu dějin a na základě společenské struktury předem determinuje do určitých sociálních rolí. Jsme vychováni rodinou a společností. Mladí jedinci se postupně učí tomu, jak být správnou ženou či správným mužem podle chápání společnosti a následně tyto postoje přijímají za své.

Muži jsou již od malička nabádáni ke hrám a především jde o hry a soutěže, u nichž jde o nějakou nadvládu, což je ostatně naprostá většina her a především sportů - cílem je vyhrát, oslavujeme vítěze, nikoliv poražené. Muži vědí, že se umí prát, od raného dětství se učili svá těla používat v soutěžích a šarvátkách.

Naopak mladým dívkám bylo vštěpováno, aby se nepraly a chovaly se jako dámy, tedy žensky. Učily se starat se o tělo, celkový vzhled, projevovat emoce, hledat ochranu u mužů, ale nikdo je neučil zápasit a vítězit. Na rozdíl od mužů se totiž fyzická síla, rozhodnost a sebe-prosazení u žen výchovou nerozvíjely, ale potlačovaly jako neženské.

¹² Pierre Félix Bourdieu (nar. 1.8.1930, Francie) - francouzský sociolog a antropolog, věnoval se mimo jiné hlavně sociologii vzdělání a kultury

Mnohé aktivity vždy byly ženám upírány a stále jsou, protože se pro ženu nehodí nebo nejsou dostatečně ženské či naopak jsou příliš mužné. Toto je tak silně zakořeněno v nás samotných, že to přijímáme za své.

Podívejme se např. na názory dvou ve své době vážených mužů, kteří žili v 18.století. Na otázku: Jsou ženy schopné vzdělání? Napoleon¹³ odpověděl, že ne. Napoleon důrazně trval na méněcennosti žen, neboť, jak říkal, kdyby nebyly méněcenné, přestaly by zvětšovat. (není myšleno vzrůstem)

Avšak Dr. Johnson¹⁴ si myslel přesný opak: „Muži vědí, že ženy mají nad nimi navrch, a proto si k sobě vybírají ty nejslabší nebo nejméně vzdělané. Kdyby si to nemysleli, nikdy by se nemohli bát, že ženy budou vědět stejně jako oni.“¹⁵

¹³ Napoleon I. Bonaparte (15.8.1769) - francouzský vojevůdce a státník. Během Velké francouzské revoluce se stal generálem, bývá vzorem vojevůdcovských schopností

¹⁴ Samuel Johnson (18.9.1709) – anglický spisovatel poezie, esejí, literární kritik

¹⁵ Dívčí válka s ideologií, Libora Oates-Indruchová, ISBN: 80-85850-67-2

3 POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN V RODINĚ

Náhled na vztah mužů a žen v rodině se velmi liší. Nenajdeme dvě stejné rodiny, se stejnými vzájemnými vztahy, stejnými sociálními rolemi. Přesto můžeme obecně říci, že typický model české rodiny je např. tento: On vydělává více peněz, ale má výrazně méně času na rodinu. Žena celodenně pečuje o děti a stará se o domácnost a tak muž může trávit čas v zaměstnání, přičemž žena zůstává v domácnosti a stará se o děti. Avšak díky současnému velkému tlaku ze strany žen i společnosti se uvedený rodinný model začíná měnit a muži – otcové jsou stále více zatahováni do péče o děti a domácnost.

Předpokládá se, že rozdíly mezi muži a ženami a s tím spojené rozdělení sociálních rolí je přirozené (jsou totiž důsledkem jejich svobodných voleb) a že volby, které uskutečňují ženy, jsou v souladu s touto přirozeností a nejsou ovlivňovány dominantní mužskou normou. Někdo tvrdí, že většina žen po genderové rovnosti netouží, protože má jiné životní preference. Jiní říkají, že životní role žen jsou dány výchovou a vlivem společnosti, ve které žijí, nikoliv vlivem svobodné volby.

Orientace a preference žen se v průběhu jejich života mění v reakci na vnější vlivy a příležitosti účasti na trhu práce a péče o děti. Zkusme tedy ženy rozdělit do několika skupin: Ženy „zaměřené na práci“, pro které je práce a kariéra v jejich životě určující, práci pak podřizují rodinu i svůj osobní život. Další skupinu představují ženy v domácnosti neboli ženy „orientované na rodinu“ pro něž je naopak prioritní rodina a které svou existenci spojují se zabezpečením jejího chodu. Nejpočetnější skupinou jsou však ženy, které jsou kombinací dvou předešlých, své chování adaptují nastalé situaci a své preference v průběhu života pružně mění podle toho, co považují právě za důležité.

Ani postavení mužů v rodině i ve společnosti není tak stabilní a jednoznačné, jak se může zdát. Dominantní postavení mužů se ve 21. století výrazně mění a to díky emancipaci¹⁶ a neustálé snaze žen o změnu podřízeného postavení vůči mužům. Pokud dojde k rozpadu rodiny a rozvodovému řízení, ve většině případů je přisouzena péče o děti matce, což může být považováno za nerovné postavení mužů vůči ženám. Dochází k odtržení otce od dětí a vzájemnému odcizování. Moderní odborná literatura nám ukazuje, k jakým ztrátám a škodám u mládeže dochází, nepodílí-li se na výchově otec nebo matka. Zde bychom mohli namítnout, že muži s odvoláním na historicky dané sociální postavení svalují péči a starost o děti a domácnost na ženy, ale

¹⁶ Emancipace znamená osvobození z podřízeného postavení; zrovnoprávnění, boj za rovnoprávnost žen.

v momentě rozvodu a rozdělení péče o děti se hlásí o právo pečovat o dítě. Muži však žádají o svěřeni dítěte do své péče jen minimálně s argumentací, že nemohou zkombinovat své zaměstnání s péčí o dítě. Někteří odborníci také upozorňují, že snaha mužů o svěřeni dítěte do péče nemusí být vždy motivována pouze jejich touhou pečovat o dítě ale i jako snahu získat nad dítětem i ex-partnerkou určitou moc a kontrolu, o kterou v souvislosti s rozchodem přicházejí.¹⁷

Všichni chceme, aby si společnost a její instituce více cenily rodičů, kteří vychovávají své děti v dobré lidi a občany. Je ale třeba, aby vyrovnané postavení měli muži i ženy po celou dobu svého života, nikoliv jen v některých obdobích, která se hodí jednomu či druhému pohlaví.

3.1 Svoboda volby a rozhodování

V této podkapitole bude téma svobody volby aplikováno na období, kdy dochází k narození dítěte a životní směřování muže a ženy nabírá v naprosté většině případů jiný směr. Muži se zpravidla ještě více orientují na práci v zaměstnání, zatímco ženy se upínají na dítě a prostředí domova. Tento způsob řešení situace je řešením očekávaným, akceptovatelným a tedy i normálním. To, že žena zůstane doma, aby pečovala o novorozene a pak i následně o rostoucí dítě, většina žen vnímá jako něco přirozeného, o čem nikdo nepochybuje bez ohledu na to, jak silně se ženy předtím identifikovaly na svou placenou práci. Tento model totiž pro mnohé ženy představuje generačně zažitou zkušenost – tak se to dělalo a dělá.

Tabulka č. 1

PŘÍJEMCI RODIČOVSKÉHO PŘÍSPĚVKU PODLE POHLAVÍ rok 2014

Územní jednotka (trvalé bydliště příjemce)	celkem	ženy	muži
Celkem ČR	278 515	273 397	5 118
%	100%	98%	2%
Praha	33 694	32 948	746
Středočeský kraj	37 365	36 768	597
Jihomoravský kraj	31 214	30 762	452

Pramen: MPSV

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2014

¹⁷ Živitelé a živitelky, SLON, Praha 2012

Je však tento genderový stereotyp svobodnou volbou žen a mužů? V současné době je spousta žen, které zastávají vysoce postavenou pracovní pozici, či místo, kterého se nechtějí z různých důvodů vzdát. Zároveň se objevují muži, kteří se nechávají slyšet, že by velmi rádi věnovali čas rodině a tedy využili Peněžitou pomoc v mateřství oni sami. Proč tedy nezlomit zakořeněný způsob dělení sociálních rolí a neposlouchat svobodnou volbu a svobodné rozhodování žen a mužů?

Svobodná volba (např. volba povolání) je omezována, protože se zvyšuje tlak na ženy volit si zaměstnání převážně podle kritéria jeho kombinovatelnosti s rolí matky. Volba pracovního zařazení s ohledem na budoucí rodinu je častým jevem, zvláště v některých profesích. Pokud ženy volí zaměstnání „přátelské rodině“, nemusí to znamenat, že nemají potřebu se uplatnit a být spokojené ve své profesní dráze. Tyto tendence vyústily pro české ženy (nikoliv pro české muže) v konfliktní vztah mezi pracovním uplatněním na trhu práce a péčí o děti. Byla pro ně nastolena nutnost volby mezi prací a rodinou.

3.2 Mateřská a rodičovská dovolená

Mateřská a rodičovská dovolená jsou obecná pojmenování pro období, kdy je čerpána Peněžité pomoci v mateřství¹⁸ či Rodičovský příspěvek¹⁹. S těmito ustálenými pojmenováními se musíme chtít nechtít vyrovnat, ačkoliv každý, muž nebo žena, kdo byl na mateřské či rodičovské dovolené ví, že se o dovolenou, tj. odpočinek, nejedná.

V drtivé většině odcházejí na mateřskou dovolenou ženy a pozvolna pak přecházejí na dovolenou rodičovskou. Je to historicky převzatý model, který byl společností vždy akceptován. Ještě před několika lety byl muž na mateřské dovolené raritou, dnes je takových otců stále více. Jedná se především o muže, jejichž ženy vykonávají profesně či časově náročnou práci či přinášejí do rodinného rozpočtu vyšší finanční položku.

Český právní řád dává možnost zůstat na Peněžité pomoci v mateřství či Rodičovském příspěvku ženám i mužům, avšak to, kdo z rodičů a jak dlouho zůstává doma s dítětem, je úzce svázáno nejen s nastavením opatření rodinné politiky a politiky zaměstnanosti v dané zemi, ale především také s pojetím dětství, mateřství, otcovství a rodičovství ve společnosti.

Spojení péče o děti s ženami je tak silné, že je mateřství chápáno jako povinná součást ženských biografí. Pokud bezdětnost volí žena, je to vnímáno nejen jako

¹⁸ Předpis č. 187/2006 Sb., § 32, Zákon o nemocenském pojištění

¹⁹ Předpis č. 117/1995 Sb., § 30, Zákon o státní sociální podpoře

zvláštní, ale i jako neženské. Z mateřství se stává norma a vše, co vybočuje mimo normu, se v podstatě stává nenormální. Zajdeme-li do krajního řešení, pokud dojde k rozpadu rodiny, společnost bude spíše akceptovat situaci, kdy muž - otec odejde od dětí, ale pokud děti opustí matka, bude to považováno za čin absolutně neakceptovatelný, ba společností odsouzeníhodný.

Např. Sarah Ruddick zpochybnila vžitý způsob chápání matky a mateřského chování ve své analýze mateřství.²⁰ Pečovat a starat se o dítě podle ní znamená mít k dítěti kladný vztah, mít ho rád/a, vnímat dítě jako rovnocenný subjekt, rovnocennou osobu mající specifické potřeby a nároky, individuální prožívání atd. Péče o dítě je podle ní nedílně spojena s převzetím odpovědnosti za to, jak se dítěti daří a jak prospívá. Protože matkou se člověk nerodí, ale stává se jí, pečující osobou nemusí být nutně biologická matka dítěte, ale vlastně kdokoliv, kdo je péče tohoto typu schopen.

Další autorkou, která zpochybňuje mateřství přisouzené jen ženám je Elisabeth Badinter, která ve své knize²¹ zásadním způsobem boří zažitě představy o mateřství a péči o děti. Říká, že mateřský instinkt, který se označuje termínem „mateřská láska“ není vrozený a předem ženám daný. S ustanovením mateřství jako normy se objevil také problém matek, které cítily vinu, frustraci až ztrátu jistoty a důvěry ve vlastní ženskou identitu v případě, když tuto „normální“ a „ženám přirozenou“ lásku neprožívaly.

Ať budeme se Sarah Ruddick nebo Elisabeth Badinter souhlasit či nikoliv, být matkou a otcem znamená být jiný, odlišný od druhého rodiče, plnit jiné funkce a role v rodině i společnosti. S mateřstvím a otcovstvím se obvykle pojí jiná očekávání a nároky na toho kterého rodiče. V obecném povědomí převládá představa, že žena – matka je přirozeně emocionálnější, empatičtější, vnímavější k nárokům a potřebám nejen svého dítěte, ale obecně i druhých lidí. V poslední době ale slyšíme daleko více o citlivosti mužů, jejich empatii, čímž se částečně bortí mýty a předsudky o silném, svaly oplývajícím muži, který „nepláče“.

3.3 Soulad rodičovství s pracovní kariérou

Sladění rodičovství a pracovních povinností je velkým tématem současnosti. Různé snahy o soulad těchto dvou velkých oblastí lidského života jsou součástí mnoha projektů. Tímto tématem se zabývá např. Evropský sociální fond, Operační programy

²⁰ Ruddick, S. 1989. *Maternal Thinking*. Boston: Beacon Press

²¹ Badinter Elisabeth, *Materská láska od 17.storočia po súčasnosť*. E.Badinter narozena 1944, profesorka filozofie v Paříži.

lidských zdrojů a zaměstnanosti i různé regionální organizace. Je to všeobecná snaha pomoci ženám i mužům pečujícím o závislého člena rodiny najít vhodné zaměstnání a především nalézt vhodnou cestu jak skloubit pracovní povinnosti s rodinou a péčí o děti.

I tato oblast je silně ovlivněna působením genderových stereotypů. Mezi nejzakořenější z nich patří genderové dělení rolí v rámci péče o rodinu, domácnost a děti a proto můžeme říci, že toto téma se týká převážně žen – matek. Jako nejběžnější forma sladění pracovního a rodinného života se nabízí částečný pracovní úvazek, ovšem můžeme sem zařadit také práci z domova, flexibilní sdílená pracovní místa²², apod.

V drtivé většině případů je práce na zkrácený úvazek využívána ženami, ačkoliv právní řád České republiky dává tuto možnost i mužům. Běžná praxe však nezaznamenala tolik případů mužů žádajících zaměstnavatele o částečný úvazek z důvodu péče o děti a rodinu jako u žen.

Z pohledu zaměstnavatele je ideální pracovník ten, který nemá žádné pečovatelské závazky, a tudíž může být dostatečně loajální ke svému zaměstnavateli a může pro něj, díky vysokému pracovnímu nasazení a dlouhé době strávené v práci, odvádět maximální možný výkon. Osoby pracující na částečný úvazek z důvodu rodičovských povinností bývají ze strany zaměstnavatelů často vnímány nejen jako nedostatečně výkonné, ale také jako nedostatečně spolehlivé (kvůli možné absenci v důsledku péče o dítě). Pro tyto charakteristiky pak nejsou zpravidla příliš vysoce finančně oceňovány a důsledkem pak je finanční závislost pracující matky na hlavním živiteli rodiny. Kromě toho může částečný úvazek výrazně zpomalit možnost jejich kariérního růstu.

I v další oblasti souladu rodičovství s prací jsou na tom ženy hůře než muži. Zodpovědnost za péči o děti a domácnost je přisuzovaná ženám, i když také finančně přispívají do rodinného rozpočtu. Proto tak často slycháváme, že zaměstnané ženy pracují na 2 směny – jako neplacená pracovní síla v domácnosti a jako placená pracovní síla v zaměstnání.

Pokud by práci žen přiznán stejný status jako práci mužů a péče o domov a výchova dětí by nebyly považovány za „nedůležité“, ženy by se bez pocitu podřazenosti mohly věnovat péči o děti a domácnost a taktéž přispívat do rodinného rozpočtu finančním obnosem získaným z placené práce, např. na částečný úvazek.

²² Sdílené pracovní místo (job-sharing) je moderní způsob výkonu práce a spočívá v práci dvou či více zaměstnanců na jednom pracovním místě. Tito zaměstnanci sdílejí náplň práce připadající na jedno pracovní místo a poměrně jim přísluší i plat.

4 ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI VE SVĚTĚ A V ČESKÉ SPOLEČNOSTI

V literatuře se uvádí, že nejbolestivější oblastí rovnosti práv mezi pohlavími je v současné době uplatnění rovných příležitostí ve společnosti. Tento pojem zahrnuje celou řadu definic, obecně lze ale říci, že se jedná o celostátní koncepce, strategie a akční plány politiky rovného zacházení žen a mužů, tj. aby muži i ženy měli tu výchozí, startovní čáru stejnou, nezatíženou genderovými stereotypy.

Ženy totiž nejsou žádnou menšinovou diskriminovanou skupinkou (tvoří více než polovinu lidstva) a není tedy nutné je jako takové zvláště chránit. Naopak, vnímání žen, jako zvláštní skupiny, může do určité míry potvrzovat genderové stereotypy.

Tabulka č. 2

SLOŽENÍ OBYVATELSTVA PODLE POHLAVÍ V ČR
Stav k 31. 12. 2014

CELKEM	MUŽI	ŽENY
10 538 275	5 176 927	5 361 348
100%	49%	51%

Pramen: MPSV

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2014

4.1 Zakotvení rovnosti mezi muži a ženami v dokumentech mezinárodního práva

Díky vývoji mezinárodního práva v oblasti lidských práv především ve druhé polovině 20. století, byla právně zakotvená rovnost mezi muži a ženami v různých právních dokumentech.

Jako reakce na první světovou válku²³ vzniká Liga národů,²⁴ doprovázená vznikem Mezinárodní organizace práce.²⁵ Po druhé světové válce se zakládá OSN,²⁶ Rada Evropy (1949) a v neposlední řadě rovněž Evropská unie (1957).

²³ 1. světová válka 28.7.1914 – 11.11.1918

²⁴ Liga národů (Společnost národů) byla mezinárodní organizace založená brzy po skončení první světové války, Ženeva, Švýcarsko. Úkolem organizace byla poválečná demilitarizace, udržení světového míru, prevence před dalšími válečnými konflikty pomocí zásad kolektivní bezpečnosti a diplomatického vyjednávání.

²⁵ MOP je specializovanou organizací, jejímž hlavním cílem je prosazování sociální spravedlnosti a mezinárodně uznávaných lidských a pracovních práv. Byla založena roku 1919 devíti zakládajícími zeměmi (mezi nimiž bylo i právě vzniklé Československo) a roku 1946 se stala první specializovanou

Mezinárodní organizace práce (dále MOP), činná v oblasti sociálních práv, byla jedním z průkopníků zakotvení rovnosti mužů a žen. V rámci svého boje proti diskriminaci se MOP soustředí i na diskriminaci na základě pohlaví a především zajištění jejich rovnosti v oblasti příjmů.

V roce 1945 byla vypracována Charta OSN.²⁷ Z jejího textu je patrné, že OSN již od svého počátku klade důraz na rovnost, a to na rovnost mezi národy, na nediskriminaci i na rovnost mezi muži a ženami. Na půdě OSN byla přijata taktéž Všeobecná deklarace lidských práv.²⁸ Všeobecná deklarace lidských práv vyhláší, že se uznávají rovná a nezadatelná práva a důstojnost všem členům rodiny, jež jsou pak základem svobody, spravedlnosti a míru na světě.

Dokumenty, jež ze Všeobecné deklarace lidských práv vycházejí, jsou Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Pro tuto trojici dokumentů mezinárodního práva se ustálil pojem „Mezinárodní listina lidských práv“.²⁹

Výrazný posun v legislativě OSN v oblasti rovného postavení mužů a žen představuje Mezinárodní úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen, dále jen CEDAW.³⁰ CEDAW poukazuje na to, že i nadále, bez ohledu na již přijaté dokumenty, v některých zemích existuje rozsáhlá diskriminace žen, která je překážkou pro účast žen v politickém, společenském, hospodářském a kulturním životě a znesnadňuje plný rozvoj možností žen. Zatímco všechny jiné dokumenty mezinárodního práva upravují rovnost a zákaz diskriminace pro obě pohlaví stejně, CEDAW chrání pouze ženy před všemi formami diskriminace, protože oběťmi diskriminace na základě pohlaví bývají ve velké většině případů právě ženy. Rovnost mezi muži a ženami je pak v úmluvě zakotvena v oblastech volebního práva, práva na vzdělání, práva na práci a rovné příležitosti v zaměstnání, práva na stejnou odměnu, ochranu zdraví, atd.

agenturou OSN. Např. součástí doporučení MOP č.150 z roku 1975 týkajícího se rozvoje lidských zdrojů je i kapitola zabývající se rovným přístupem mužů a žen k přípravě na povolání a zaměstnání.

²⁶ Organizace spojených národů (OSN) je mezinárodní organizace, která vznikla 26.10.1945. Členy jsou téměř všechny státy světa (k červenci 2011 má 193 členských států). Cílem OSN je zachování mezinárodního míru, bezpečnosti a zajištění mezinárodní spolupráce

²⁷ Chartu OSN vznikla 26. června 1945 podpisem celkem 50 ti zakládajících zemí. Dodatečně se připojilo Polsko, proto se oficiálně uvádí 51 zakládajících zemí.

²⁸ Všeobecná deklarace lidských práv – prohlášení, nezávazný dokument obsahující výpis lidských práv. Byla schválena Valným shromážděním OSN dne 10.12.1948.

²⁹ International Bill of Rights

³⁰ Mezinárodní úmluva přijatá v r.1979, z angličtiny: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women = CEDAW. Tuto úmluvu dosud ratifikovalo 185 států, což představuje přes 90% členských států OSN)

Pro doplnění a úplnost tohoto bodu je třeba uvést některé další dokumenty z oblasti ochrany žen a jejich práv, které byly na půdě OSN přijaty. Jsou to např.: Úmluva proti diskriminaci ve vzdělávání (1960), Úmluva o diskriminaci (zaměstnání a povolání) (1958), Úmluva o rovném odměňování (1951), atd.

4.2 Zakotvení rovnosti mezi muži a ženami v EU

4.2.1 Zakotvení rovnosti mezi muži a ženami v dokumentech Rady Evropy

Rada Evropy³¹ zakotvila v oblasti ochrany základních práv a svobod jeden z neúčinnějších mechanismů jejich vymáhání a to založením Evropského soudu pro lidská práva,³² což byl stručný a výstižný instrument mezinárodního práva, který rovněž přijímá individuální stížnosti občanů členských států.

Jako další, bezpochyby hlavní dokument, který byl na půdě Rady Evropy přijat, lze označit Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod.³³

Mezi další činnosti Rady Evropy v oblasti rovnosti mužů a žen patří např. Řídící výbor pro rovnost mezi muži a ženami. Mezi jeho hlavní oblasti působnosti patří boj proti obchodu s lidmi, boj proti násilí na ženách, gender mainstreaming, prosazování dostatečného zastoupení žen rozhodovacích procesech atd.

V roce 1988 vzniká Deklarace o genderové rovnosti,³⁴ jež byla označena za kritérium demokracie.

Pro úplnost je třeba zmínit ustanovení Evropské sociální charty³⁵ a Revidované Evropské sociální charty.³⁶ Oba dokumenty zakotvují zákaz diskriminace, respektive právo na rovnost.

³¹ Rada Evropy - založena 5.5.1949 tzv. „Londýnskou smlouvou“, kterou podepsalo 10 evropských států. Později se k Radě Evropy přidaly další členské státy. Rada Evropy - mezinárodní organizace, která zajišťuje spolupráci členských států, hlavně v podpoře demokracie a ochrany sociálních i lidských i práv a svobod. ČR se k Radě Evropy připojila 30.6.1993. Cíl Rady Evropy - vytvoření demokratického prostředí, které zaručí dodržování lidských práv, demokracie a respektování zákonů.

³² Evropský soud pro lidská práva - založen v r. 1959. Díky reformě, která měla výrazně urychlit a zjednodušit jeho činnost, byl v listopadu 1998 založen nový ES. Může se na něj obrátit každý občan členské země, tedy i České republiky, když se domnívá, že země nerespektuje jeho práva. Soud sídlí ve Štrasburku.

³³ Nejdůležitější lidsko-právní úmluva sjednaná v rámci Rady Evropy a je základem regionální mezinárodněprávní ochrany lidských práv v Evropě. Byla podepsána v Římě dne 4.11.1950.

³⁴ Konference evropských ministrů, Istanbul 1997

³⁵ Evropská sociální charta je mezinárodní smlouva o sociálních a hospodářských právech. První verze Charty byla přijata dne 18.10.1961 v Turíně.

³⁶ Byla vypracována v r. 1996 byla ve Štrasburku. Vedle základních práv již zakotvených v Evropské sociální chartě tento dokument představuje pokrok, zejména co se týče práva na ochranu zaměstnanců v případě skončení jejich zaměstnání.

Tuto kapitolu lze shrnout tvrzením, že Rada Evropy představuje svou činností, především pak prostřednictvím Úmluvy o ochraně lidských práv a základní svobod, nepochybně jeden z nejdůležitějších možných pramenů genderové rovnosti.

4.2.2 Zakotvení rovnosti mezi muži a ženami v dokumentech Evropské Unie

Výjimečnost role práva Evropské Unie³⁷ kromě jiného spočívá v tom, že se jeho právní nástroje velmi dlouhou dobu soustřeďovaly především na prosazování rovnosti mezi muži a ženami a zabránění diskriminaci na základě pohlaví.

V současné době je rovnost a rovné zacházení vnímáno jako jeden ze stěžejních principů evropské sociální politiky, který je navíc zakotven na nejvyšší možné úrovni v právu EU - Chartě základních práv EU,³⁸ jež obsahuje poměrně široká ustanovení o rovnosti a je součástí Lisabonské smlouvy.³⁹

Za jakési vyvrcholení snah o zakotvení lidských práv v právu EU lze označit přijetí Listiny základních práv EU.⁴⁰ Důležitost genderové rovnosti je v rámci Listiny potvrzena skutečností, že se zvláště upravuje rovnost mužů a žen, a to v čl. 23: *„Rovnost mezi muži a ženami musí být zajištěna ve všech oblastech včetně zaměstnání, práce a odměny za ni. Zásada rovnosti nebrání tomu, aby byla zachována i přijata jistá opatření stanovující zvláštní výhody ve prospěch menšinově zastoupeného pohlaví.“*

4.3 Rovnost mužů a žen v ČR

Směrnice, jež zavazovaly Českou republiku v oblasti rovnosti mužů a žen, byly implementovány do zákoníku práce, do zákona o zaměstnanosti, do Ústavy a Listiny základních práv a svobod i dalších právních předpisů. Některé další antidiskriminační směrnice byly implementovány prostřednictvím anti-diskriminačního zákona.⁴¹ Ten byl přijat v červnu 2009 a je to právní předpis, který obecně upravuje zákaz diskriminace,

³⁷ Smlouva o Evropské unii vstoupila v platnost 1.11.1993. Do té doby byla v platnosti smlouva o Evropských společenstvích (podepsána 8.4.1965) - EHS (Evropské hospodářské společenství), ESUO (Evropské společenství uhlí a oceli) a Euratom (Evropské společenství pro atomovou energii).

³⁸ Někdy nazývána též Listina základních práv Evropské unie - dokument zakotvující základní práva při uskutečňování norem evropského práva. Byla slavnostně vyhlášena 7. 12. 2000. Listina získala právní závaznost až vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, tj. 1. 12. 2009.

³⁹ Mezinárodní smlouva, která byla podepsána 13.12.2007 v Lisabonu. Cílem bylo reformovat instituce Evropské unie a jejich fungování. Česká republika ji ratifikovala 3.11. 2009 a vstoupila v platnost 1.12. 2009.

⁴⁰ 7.12. 2000

⁴¹ Zákon č.198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů

vyjmenovává diskriminační důvody, jako je např. rasa, národnost, pohlaví, sexuální orientace atd.

Od přijetí antidiskriminačního zákona se očekávalo, že bude dohlížet na dodržování rovnosti a zákazu diskriminace v obecné rovině, jak to předpokládají směrnice EU.

Současná česká legislativa je zdrojem poměrně vysoké sociální ochrany žen a to především v období jejich těhotenství a raného mateřství. V souladu se směrnicemi EU český Zákoník práce upravuje zákaz výpovědi ze strany zaměstnavatele ženám na mateřské dovolené a výpověď z pracovního poměru je zakázáno dát ze strany zaměstnavatele rovněž těhotné ženě.

Nad dodržováním pracovněprávních předpisů včetně pravidel rovného zacházení a zákazu diskriminace v ČR od roku 2005 dohlíží inspektoráty práce⁴² a mohou zaměstnavateli udělit pokutu v případě zjištění nedostatků.

Českou republiku, stejně jako většinu evropských zemí, považujeme za patriarchát.⁴³ Patriarchální vláda je chápána jako instituce, kdy ženskou polovinu populace ovládá druhá, mužská polovina. Hlavní institucí patriarchátu je rodina, a proto velkou úlohu při posilování patriarchálního hodnotového systému hraje manželství a rodina – dělba práce a ekonomická nadřazenost muže nad ženou.

Je nepopiratelnou skutečností, že mnohé systémy sociálního zabezpečení rozlišují nároky mužů a žen, jež svědčí v neprospěch toho či onoho pohlaví. Zatímco v oblasti odměňování za práci jsou dle všech statistik znevýhodňovány ženy, v oblasti sociálního zabezpečení není tento poměr tak jasný, ba právě naopak, ženy nejsou vždy jen znevýhodňovány. Např. ženy, které vychovaly určitý počet dětí, měly při odchodu do důchodu snížený důchodový věk, ale muž tuto možnost neměl. Existuje nemálo členských států, kde tato nerovnost stále přetrvává ve prospěch žen. Avšak Česká Republika již mezi tyto státy nepatří, neboť právní úpravou došlo k odstranění této nerovnosti.

Česká republika sice potvrzuje své demokratické základy, které prosazovaly práva žen jako jeden ze svých nejdůležitějších elementů, nicméně na druhou stranu vyplývá, že před celou českou společností stojí ještě další krok a to především změna společenského uvažování a postojů.

⁴² Státní úřad inspekce práce (SÚIP) je orgán státní správy České republiky zřízený zákonem 251/2005 Sb. Kontroluje dodržování povinností plynoucích z pracovněprávních předpisů. Úřad může ukládat pokuty za nedodržení předpisů.

⁴³ Forma společenské struktury charakteristická vedoucí úlohou muže (otce), dědickou posloupností v mužské linii

4.3.1 Počátek rovnosti v české historii

Téma rovnosti mužů a žen se dostalo do popředí politických debat na českém, resp. československém území na začátku 20. století, kdy úsilí o rovnost mužů a žen šlo v tomto období ruku v ruce s úsilím o zakotvení demokracie a svobody v novém československém státě.⁴⁴

Tzv. „ženská otázka“ byla na československém území diskutována již cca od poloviny 19. století, kdy se objevily první silnější snahy o emancipaci žen v rámci feministického hnutí. Snaha československých žen o prosazení svých práv do praktického života vedla k tomu, že se velmi silně rozvíjela aktivita ženských spolků. Celkově vzato lze konstatovat, že v letech 1918-1938 došlo k nebývalému rozvoji společenské, politické a veřejné aktivity žen, která pak již v dosavadní historii českých zemí neměla obdoby.⁴⁵

T. G. Masaryk⁴⁶ na toto téma rovněž napsal:

„Muž i žena jsou si rozumově i mravně rovni. Nerovnost mezi mužem a ženou není přirozená, není od přírody, ale vyvinula se historicky. A jak v historii dělalo se mnoho chyb a chyb často osudných, tak stala se také chyba, chyba veliká potlačením ženy!“⁴⁷

První československá ústava z roku 1920⁴⁸ zaručovala rovnost mezi muži a ženami a ženám bylo přiznáno volební právo, čímž se Československo zařadilo mezi první evropské země, jež tak učinily.⁴⁹ V právních předpisech první republiky⁵⁰ byla ukotvena zvláštní sociální ochrana žen, kdy ženy začaly být chráněny před noční prací a některými typy těžkých prací (těžební či hutní průmysl). Dále byl poskytován příspěvek za kojení až do 12 týdnů po porodu, pozůstalostní důchod byl koncipován tak, aby byla poskytnuta sociální ochrana především manželce zemřelého muže, o němž se oprávněně předpokládalo, že je výlučným živitelem rodiny.

V době mezi dvěma světovými válkami byly nejen prosazeny základní svobody a práva pro ženy (právo volební r. 1920), ale byly položeny základy zvláštní sociální ochrany žen (příspěvek v mateřství, za kojení), rovněž i jejich sociální postavení v tehdejší společnosti (vdovský důchod).

⁴⁴ 28.10.1918 – vznik Československa

⁴⁵ Burešová J., Proměny společenského postavení českých žen v 1. pol. 20. století.

⁴⁶ Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa, ve funkci 14.11.1918 - 14.12.1935

⁴⁷ Plamínková F., Masaryk a ženy, sborník k 80. narozeninám 1. prezidenta

⁴⁸ 29.2.1920 schválilo československé Národní shromáždění novou ústavu

⁴⁹ Jen o několik let dříve bylo volební právo žen zakotveno např. v Německu, Nizozemí, Finsku, Dánsku, Rakousku, Polsku. V mnoha dalších evropských zemích bylo ženám přiznáno volební právo až po druhé světové válce, např. v r. 1945 získaly volební právo ženy v Itálii či ve Francii.

⁵⁰ První republika - označení pro Československo v období od jeho vzniku v roce 1918 do Mnichovské dohody roku 1938

4.3.1.1 Rovnost mužů a žen 1945-1989

Po druhé světové válce došlo k tomu, že evropské ekonomiky, včetně té československé, byly výrazně poznamenány tím, že za války bylo mnoho poničeno a bylo třeba některé oblasti zcela nově vybudovat.

S nástupem komunismu se z propagandistických důvodů přidala snaha o udržení výkonnosti ekonomiky a nutnost vyrábět, i když nebyl dostatek pracovní síly (miliony lidí v produktivním věku zemřely za války). Z toho důvodu bylo třeba zaměstnat i ženy. Také mzdy byly vypláceny v tak nízké míře, že aby se užívala celá rodina, bylo třeba, aby pracovali oba rodiče. Nízké mzdy žen byly způsobeny tím, že většina z nich měla po r. 1945 pouze základní vzdělání a také nabízením nízkou placených pracovních pozic ženám.

Z praktického hlediska ženy vykonávaly svou práci v zaměstnání a druhá směna na ně čekala doma, protože nedošlo k žádnému posunu v rozdělení rolí v rodinném životě. V 50. letech byly ženy zaměstnávány v provozech těžkého průmyslu, např. v hutích, železárnách, továrnách, kde se vykonávala i těžká fyzická práce. Postupně se tak vytvořil obraz „socialistické ženy“, která pracovala na plný úvazek, děti navštěvovaly od útlého věku předškolní zařízení-jesle,⁵¹ byla politicky činná a k tomu vedla svou domácnost.

V období vlády Komunistické strany⁵² se rovnost mužů a žen stala součástí státní ideologie. Bylo k dispozici dostatek zařízení pro péči o děti a práce žen i jejich mateřská role byly podpořeny mnoha sociálními a pracovními výhodami, jakož i štědrým systémem rodinných dávek. Byly zavedeny mnohé příspěvky a dávky, např. na dětskou výbavu, porodné, placenou pomoc v domácnosti (dávka, která byla poskytována ženě v případě, že jí vlastní zdravotní stav neumožňuje pečovat o domácnost).

V roce 1969 se zavádí mateřský příspěvek, který můžeme z dnešního hlediska označit za pokrokové řešení související se sladěním pracovního a rodinného života. Pro ženy byla totiž zavedena určitá možnost volby - práce v rámci pracovního poměru, za kterou dostala žena běžnou mzdu nebo práce v domácnosti při péči o dítě, jež ale byla odměněna ze systému sociálního pojištění.

⁵¹ Jesle - Instituce, která má za cíl starat se o batolata ve věku od 1 do 3 let a tím umožnit jejich rodičům se věnovat dalším aktivitám, např. zaměstnání. V 50.-60.letech vznikají tzv. Týdenní jesle, které fungovaly celý týden a byly zřizovány pro ženy, které pracovaly ve směnném provozu.

⁵² Komunistická strana Československa vládla v období 1948 - 1989

V 70. letech dosáhlo Československo další úrovně – žena byla oprávněna až do 3 let věku svého dítěte čerpat mateřské dávky a přídavky na dítě, přičemž rovněž nebylo možné skončit s takovou ženou po celou tuto dobu pracovní poměr.

Z praktického hlediska výše uvedené sociální výhody nezaručily ženám skutečně rovné postavení s muži, jelikož zapojení mužů do péče o děti nebylo před rokem 1989 nijak legislativně podpořeno.

4.3.1.2 Postavení žen po r. 1989

V době působení komunistického politického režimu hrálo významnou roli to, že v podstatě všichni museli pracovat, prosazovala se aktivní participace na trhu práce a neočekávalo se ani od žen, že zůstanou dlouhodobě v domácnosti. Po roce 1989 přišla řada společenských změn, které se výrazně odrazily také na fungování trhu práce a pracovních drahách žen. Došlo k výraznému obratu a ke zdůraznění role rodiny, mateřské péče a její neslučitelnosti s placenou prací. Zároveň jsou ale redukovány výdaje na sociální politiku, zvláště v oblasti podpory rodin s dětmi.

Transformace pracovního trhu s sebou přinesla nejistoty. Začaly být diferencovány příjmy mezi jednotlivými odvětvími a mezi jednotlivými vzdělanostními skupinami lidí. S nástupem tržní ekonomiky byl každý zaměstnanec či zaměstnankyně okamžitě zaměnitelný/á.

Po roce 1989 nedošlo v postavení žen k výraznějším legislativním změnám. V české společnosti se začaly objevovat jevy, jež byly dlouhá léta kritizovány a řešeny i v jiných evropských zemích: vyšší nezaměstnanost žen, rozdíly v odměňování mužů a žen, jakož i diskriminační chování vůči ženám. Míra nezaměstnanosti žen byla stále vyšší, než tomu bylo v případě nezaměstnanosti mužů. To souviselo např. se zavíráním fabrik, ve kterých ve většině pracovaly ženy (textilní průmysl).

Přerušovaná pracovní dráha, která byla v české společnosti ustanovena jako norma pro ženy, se stala základem pro nejisté postavení žen na trhu práce a ohrožení diskriminací. Ustanovený model kontinuální pracovní dráhy mužů a přerušované pracovní dráhy žen je zároveň i genderovou normou přetrvávající do současnosti.

5 POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN NA TRHU PRÁCE

Vstup na trh práce je vnímán jako cesta k získání finanční nezávislosti, začít žít svobodně a dle své volby. Pracovní dráha je specifická sféra života, ve které se mohou lidé sebe-realizovat, ale také společensky vyniknout, získat společenskou prestiž. Volba zaměstnání je jeden z nejdůležitějších principů, který udržuje genderově rozdělenou strukturu společnosti. Je totiž ustálenou společenskou normou, že na kariéru zaměřené ženy nemohou uspět v osobním životě.

Životní dráha žen je svázána s péčí o děti a rodinu a v naprosté většině případů jí odpovídá přerušovaný průběh pracovní dráhy v důsledku těhotenství, porodu a mateřství. Tím dochází k segregaci zaměstnání podle pohlaví⁵³ a posilování genderových stereotypů, které působí nejen na to, jak nás vidí okolí, ale také na to, jak své vlastní šance a postavení vnímáme my sami. Tento důsledek genderové segregace má velký vliv na osobní rozhodování žen o pracovních drahách, o jejich pokračování či přerušování.

To, co je potřeba označit za diskriminaci na základě pohlaví, je znevýhodnění muže či ženy z toho důvodu, že se od toho či onoho něco společensky očekává (např. že žena bude výlučnou pečovatelkou o děti a bude o ně pečovat rovněž v případě jejich onemocnění). V souvislosti s těmito očekáváními se předpokládá určité chování, jež může ovlivnit např. rozhodování zaměstnavatele kterého z uchazečů přijmout na volné pracovní místo. Zaměstnavatel se chová diskriminačně v případě, že tato očekávání převáží nad posouzením odborných schopností a dovedností kandidátů v konkurzu o pracovní místo. V současné době mohou z právního hlediska dávku nemocenského pojištění, tzv. Ošetřování člena rodiny využívat jak ženy, tak i muži, avšak v praxi toto využívá jen minimální procento mužů. V drtivé většině jsou to ženy, které tuto dávku nemocenského pojištění využívají pro péči o dítě v době jeho nemoci.

Někteří zaměstnavatelé se snaží také vyvarovat zaměstnávání žen, u kterých se mateřství očekává, protože z ekonomického hlediska mají vysokou jistotu, že tuto zaměstnankyni ztratí na dlouhou dobu, jakmile se matkou stane. Tento fakt je hluboce vepsán do životní zkušenosti mnoha žen a jejich reakce na tuto skutečnost je sebediskriminace, tedy situace, kdy se žena sama diskvalifikuje z výběrového řízení o dané místo, protože předpokládá, že by byla stejně odmítnuta. V české legislativě je upraveno, že muž může čerpat peněžitou pomoc v mateřství již od 7. týdne věku

⁵³ Segregace zaměstnání - koncentrace žen a mužů v určitých typech zaměstnání a na různých úrovních činností. Horizontální segregace - možnosti žen jsou omezenější než možnosti mužů. Vertikální segregace - ženy vykonávají práci nižší úrovně.

dítěte a následně i rodičovský příspěvek do 4 let věku dítěte, čímž dává možnost mužům převzít odpovědnost za péči o dítě a domácnost. V praktickém životě je však tato možnost muži využívána stále jen ojediněle.

Snahy změnit genderovou nerovnost například stanovením kvót zaměstnanosti žen nebo vydáním zákonů o zavedení stejných platů za stejnou práci, nemohou mít dalekosáhlé účinky, dokud ve společnosti nezmizí onen relativně podceňující pohled na ženy.

5.1 Mužské a ženské profese

Ženy jsou často předem považovány za méně schopné, ať se jedná o couvání autem nebo o zaměstnání na manažerských postech. Naopak v některých „typicky ženských“ povoláních jim jsou zase automaticky přisuzovány lepší schopnosti, avšak mluvíme často o nízko prestižních nebo nedoceňovaných pracovních pozicích – zdravotní sestra, uklízečka apod.

Tyto naučené struktury chování se však v moderní civilizaci začínají měnit, roste počet dívek na vysokých školách, jejich zastoupení roste také v intelektuálních povoláních. V profesích blízkých definici tradiční ženské činnosti (např. školství) se objevuje více mužů, než tomu bylo v minulosti. Na druhé straně, ženy, které vstupují do tradičně mužských odvětví, jsou s větší pravděpodobností vystaveny obtěžujícímu chování, což je do jisté míry odrazuje od vstupu do těchto profesí a podporuje rozdělení pracovního trhu.

Při vstupu žen na trh práce je to především genderová norma, která významně ovlivňuje volbu prvního zaměstnání. Jednak zapřičiňuje preferenci typicky ženských zaměstnání a jednak vede k výběru budoucí profese podle toho, zda půjde v budoucnu skloubit s mateřstvím a tedy s několikaletým odchodem ženy z trhu práce.

Samozřejmě můžeme namítat, že fyzicky náročná práce (např. popelář) není vhodná pro ženy z důvodu jejich menší fyzické síly. Dělíme-li pracovní pozice z tohoto pohledu, je to dle autorky v pořádku, jelikož se jedná o fyzickou stránku osobnosti, nikoliv o její pohlaví. Zapovíme-li ale ženě pracovní pozici např. v řízení podniku či jinou technickou pozici přisuzovanou převážně mužům, jedná se zcela jistě o diskriminaci na základě pohlaví. Stejně tak i upřednostnění ženy na pozici učitelky v mateřské škole před mužem není v pořádku, jelikož se jedná o segregáční přístup v zaměstnání.

Dělení profesí na mužské a ženské je založeno na silných genderových stereotypch o schopnostech muže či ženy vykonávat určitá zaměstnání. Pracovní

dráhy mnoha žen s výučním listem, maturitou, ale také s vysokoškolským titulem často začínají ve stereotypně ženských profesích, zejména na tzv. servisních pozicích (poskytují „servis“ pro muže ve vedoucí pozici - asistentka, recepční, fakturantka)

V pracovním plánu žen se odráží volba pracovních pozic, které často neodpovídají výši jejich vzdělání nebo schopnostem a vzniká nespokojenost plynoucí z konfliktu mezi dosaženým profesním statutem a normativními požadavky společnosti. Dalším faktorem ovlivňujícím pracovní volby žen je přijetí genderové normy mateřství, tj. že za péči o dítě přednostně zodpovídá matka.

5.2 Odměna za vykonanou práci, platová rozdílnost

Rovnost žen a mužů upravuje Listina základních práv EU, kde se uvádí: *„Rovnost žen a mužů musí být zajištěna ve všech oblastech včetně zaměstnání, práce a odměny za práci. Zásada rovnosti nebrání zachování nebo přijetí opatření poskytujících zvláštní výhody ve prospěch nedostatečně zastoupeného pohlaví.“*⁵⁴

Rovné odměňování bylo jednou z prvních oblastí rovného postavení mužů a žen, kterou se právo EU zabývalo i ve svých směrnicích. Důvodem pro to byla především skutečnost, že se příjmy mužů a žen poměrně výrazně lišily v neprospěch žen a to i v případech, že zaměstnanci a zaměstnankyně vykonávali stejnou práci stejné hodnoty.

Zásada rovného odměňování byla začleněna do první směrnice o genderové rovnosti v roce 1975⁵⁵. Pravidlo stejné odměny za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty je upraveno také v Zákoníku práce i Anti-diskriminačním zákoně. Stále však existuje platová diferenciacie pracovních míst, kde ženy často obsazují méně hodnocené práce, zatímco muži spíše ty lépe hodnocené.

Hlavním důvodem rozdílů mezd mezi muži a ženami je genderová segregace trhu práce. Ta způsobuje, že ženy a muži pracují v jiných oblastech, v různých zaměstnáních, sektorech, pozicích. Jednotlivá zaměstnání a pozice mají různé mzdové úrovně a obecně platí, že zaměstnání, kde převládají muži, jsou výše finančně ohodnocena.

Dalším důležitým genderovým stereotypem, který hraje velkou roli v odměňování zaměstnanců je fakt, že žena jako pracovní síla je ve srovnání s muži levnější. Přijímání vysoce kvalifikovaných žen jako strategie ušetřit na jejich mzdách již

⁵⁴ Článek 23

⁵⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí - Příručka programu iniciativy společenství Equal – Gender mainstreaming. Vydala Evropská komise 2004.

byla předmětem výzkumu genderových vztahů v managementu a tato skutečnost byla ve výzkumu prokázána.⁵⁶

Některým ženám není umožněno (nebo stále ani samy nechtějí) do svého vzdělání investovat tolik jako muži a neorientují se tolik na lépe placená pracovní místa. Stále přetrvává v české společnosti vzorec, že žena podporuje muže v kariérním postupu a nikoliv naopak.

Je nutné připomenout, že právě diskriminace v odměňování je jednou z nejmarkantnějších forem diskriminace a je způsobena rozdělením genderových rolí, a z nich plynoucí postavení žen ve společnosti.

Tabulka č. 3

HRUBÁ MĚSÍČNÍ MZDA PODLE POHLAVÍ
Rok 2014

Region	Průměrná mzda v Kč			Medián mezd ⁵⁷ v Kč		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
PRAHA	34 699	39 094	30 304	28 282	30 212	26 352
STŘEDNÍ ČECHY	26 828	30 408	23 247	23 722	26 264	21 179
JIHOZÁPAD	24 867	27 625	22 109	22 293	24 254	20 332
SEVEROZÁPAD	23 735	26 537	20 932	21 324	23 691	18 956
SEVEROVÝCHOD	24 059	26 654	21 464	21 868	23 744	19 992
JIHOVÝCHOD	25 211	28 630	21 792	22 094	24 456	19 732
STŘEDNÍ MORAVA	23 693	26 650	20 735	21 251	23 597	18 904
MORAVSKOSLEZSKO	24 568	27 591	21 545	22 274	24 871	19 677

Pramen: ČSÚ

Struktura mezd zaměstnanců - 2014

5.3 Vzdělávání

Tématu mužů a žen na pracovním trhu se v poslední době dostává velké pozornosti české společnosti. S volbou budoucího zaměstnání však bezpodmínečně souvisí volba výběru typu vzdělání, tj. výběr studijního oboru, a zda vůbec studovat či nikoliv.

Od vzdělávacího systému se očekává, že přispěje k vyrovnání šancí pro obě pohlaví a vzdělávací instituce také nabízejí celou škálu studijních oborů a možností

⁵⁶ Fischlová, D., Křížková, A., Dudová, R. - Gender v managementu: kvalitativní výzkum podmínek a nerovností v ČR

⁵⁷ Medián mezd - Ukazatel mezd, který rozdělí zaměstnance na dvě stejně početné skupiny, jednu nad a druhou pod, je medián mezd.

se celoživotně vzdělávat. Přesto jsou žáci a žákyně ovlivněni genderovou strukturovaností společnosti a volí další vzdělávání směřující k genderově stereotypnímu povolání.⁵⁸ Mnohdy k těmto volbám přispívají i přístupy dalších autorit, jako jsou např. rodiče, kteří (i nechtěně) promítají své genderové předsudky do přístupu ke svým dětem.

V českém školství můžeme segregaci oborů podle pohlaví ukázat na příkladu studia oboru na vysokých školách, kdy typicky mužské obory studuje více chlapců, kdežto typicky ženské obory více dívek. Např. v roce 2014 absolvovalo Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy v prezenčním studiu 59% dívek a 41% chlapců, kdežto v typicky mužském odvětví Fakulta strojního inženýrství při Vysokém učení technickém v Brně byla absolvována 92% chlapců a 8% dívek⁵⁹.

Ukazuje se, že z hlediska dosaženého stupně se vzdělání žen stále zvyšuje a to nejen ve srovnání s minulostí. Ženy dosahují dokonce i vyšší vzdělanostní úroveň ve srovnání s muži v současnosti. To se však nijak neodráží na genderové struktuře společnosti, kde jsou ženy na trhu práce stále znevýhodněny.

Tabulka č. 4

ABSOLVENTI VŠ (POUZE OBČANÉ ČR)
Stav matriky k 20. 1. 2015

	celkem	ženy	muži
Vysoké školy celkem	79 859	48 886	30 973
%	100%	61%	39%
Soukromé vysoké školy	11 565	7 685	3 880
Veřejné vysoké školy	68 300	41 204	27 096

Pramen: MŠMT

Statistika dat o studentech

Bez vzdělání se dnes nikdo, kdo chce v životě uspět, neobejde. Vyšší vzdělání je vyžadováno u více profesí, než tomu bylo v minulosti. Do vysokých škol nastupuje více dívek a Češky jsou čím dál tím víc vzdělanější.

5.4 Pracovní atmosféra

Pro drtivou většinu zaměstnanců je mezi prvními příčkami spokojenosti v zaměstnání nejdůležitější pracovní atmosféra a vzájemné vztahy mezi kolegy. Někdy

⁵⁸ S genderem na trh, Rozhodování o dalším vzdělání patnáctiletých. SLON Praha-Brno 2010

⁵⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – statistika absolventů VŠ podle formy studia. Stav matriky k 20.1.2015

se může pracovní atmosféra zhoršit a příčin může být hned několik, jako např. chybějící uznání od přímého nadřízeného pracovníka, nudná a stagnující pracovní náplň, chybějící komunikace a v neposlední řadě vzájemné vztahy mezi spolupracovníky. V souvislosti s vybraným tématem této bakalářské práce bude následující podkapitola věnována zhoršení pracovní atmosféry z důvodů ne/akceptovatelných vztahů mezi pracovníky související s jejich pohlavím.

5.4.1 Sexuální obtěžování

Sexuální obtěžování představuje jeden z projevů a současně jednu z příčin genderové nerovnosti na trhu práce.

Pojem sexuální obtěžování je v České republice zaveden do českého právního řádu od konce roku 2004.⁶⁰ Sexuálním obtěžováním se rozumí jednání, které je jedním z účastníků vnímáno jako obtěžující, nevhodné a nežádoucí.

Oběťmi sexuálního obtěžování v práci jsou daleko více ženy, než muži. Ženám bývají často připisovány stereotypní vlastnosti (role manželky a milenky) a proto se od žen v pracovním prostředí často očekává, že budou souhlasit se sexuálně orientovaným chováním vůči nim a budou je považovat za projev přízně a ocenění.

Sexuální obtěžování je do jisté míry akceptováno a to na základě kulturních představ, zvyklostí a stereotypů. Je třeba si ale uvědomit, že chování, které někomu nevádí, může někoho jiného obtěžovat a to nejen hovoříme-li o sexuálním obtěžování, ale i o nevhodném chování ve společnosti.

Pro české pracovní prostředí je typické bagatelizovat výskyt takových forem chování, které mohou být považovány za obtěžování a zejména paušalizovat jejich vnímání na běžné projevy přátelství. Dokonce je zvykem, že s určitou mírou obtěžování je třeba v práci počítat. Dochází také k situacím, že ten, kdo nahlásí obtěžování, bývá považován za nenormálního, prudérního a bývá předmětem výsměchu kolegů. Konverzace se sexuálním podtextem mezi zaměstnanci, provokace, narážky a flirtování se ukazují být naprosto běžnou součástí života některých organizací v České Republice.

⁶⁰ Novelou zákoníku práce č. 46/2004 Sb. z 14.1.2004 s účinností od 1. 3. 2004 se stalo sexuální obtěžování zákonně vymezenou diskriminací.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 PŘEDSTAVENÍ STRUKTURY PRAKTICKÉ ČÁSTI

Ačkoliv se teoretická část zabývá genderovou rovností ve společnosti, v rodině, v pracovním prostředí a v mezinárodním i národním právu, praktická část byla zaměřena na potvrzení či vyvrácení teoretických poznatků týkající se pouze společenského života a rodiny.

6.1 Cíl průzkumu a hypotézy

Stanovený cíl: Zjistit vnímání genderové rovnosti ve společenském a rodinném životě.

Vlastní hypotéza: Ve společnosti i v rodině existuje mezi muži a ženami dělba funkcí a rozdílný přístup dle pohlaví.

K vytvoření výše uvedené hypotézy autorka zvolila tyto dva argumenty, které považuje za stěžejní k hypotetickému tvrzení o existenci rozdílného přístupu dle pohlaví:

1. Muž je i v současné době považován za živitele rodiny – ekonomická funkce
2. Výchova dětí je ve většině případů v rukách ženy – sociální funkce

6.2 Použitá metodologie

Praktickou část tvoří dotazníkový průzkum, pomocí kterého se autorka snaží zjistit názory na problematiku rozdílů mezi pohlavími z hlediska dělení genderových rolí. Tato metoda je méně časově náročná než např. rozhovor a také více přesná, co se týče pravdivosti odpovědí. Otázky sestavené v dotazníku jsou velmi konkrétní a týkají se osobních postojů jednotlivých osob natolik, že je někdo může považovat za intimní či za zásah do soukromí. Otázky jsou proto anonymní, čímž se zvýšila pravděpodobnost upřímnosti respondentů.

6.3 Popis vybraného průzkumného vzorku

Dotazník byl zveřejněn na internetových stránkách organizace Survio s.r.o. (www.survio.com), která nabízí webovou službu/produkt umožňující nejen studentům vytvářet vlastní dotazníky za účelem zjištění požadovaných informací.

Dotazník byl rozeslán mezi 100 dospělých osob, ženy a muže ve stejném poměru, kteří žijí s partnerem/kou v jedné domácnosti a pečují minimálně o 1 dítě.

6.4 Časový harmonogram

Odpovídání na otázky uvedené v dotazníku bylo umožněno v průběhu měsíce listopadu / 2015. Dotazník samotný byl uveřejněn 1. 11. 2015 a jeho platnost ukončena 30. 11. 2015.

6.5 Vlastní průzkumné šetření

Dotazník s názvem „Genderová rovnost ve společnosti a rodině“ obsahuje celkem 14 otázek, jejichž znění autorka předkládá v Příloze A.

Z celkového počtu 100 osob odpovědělo na dotazník celkem 68 respondentů. Z toho přes 70% osob ve věku 36-49 let a jen 17% osob ve věku 26-35 let. Do kategorie věku 18-25 let se nezařadil žádný z respondentů.

Jelikož byl dotazník rozeslán pouze těm, kteří pečují minimálně o jedno dítě, potvrzuje se tímto myšlenka, že lidé vyčkávají s narozením dětí až do pozdějšího věku, než tomu bylo v minulosti.

Z celkového počtu 68 respondentů, kteří vyplnili dotazník, bylo 46 žen, což je téměř 100% z celkového počtu oslovených žen, ale pouze 22 mužů z celkově oslovených 50 mužů, tj. méně než polovina. To poukazuje na to, že genderová rovnost ve společnosti a rodině zajímá především ženy, jež mají více pohnutek k vyjádření svého názoru na toto téma. A naopak muže, jak je vidět z celkového počtu odpovědí, zajímá toto téma daleko méně, než ženy.

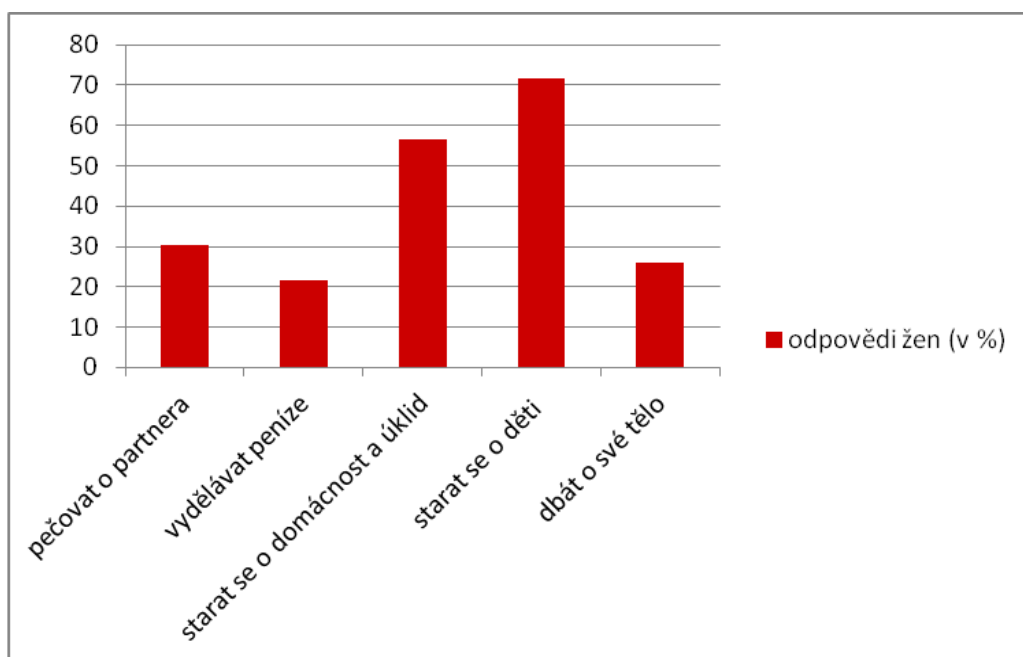
Otázky dotazníku č. 1 – 3 jsou otázky specifikující základní data jako je věk, pohlaví a pracovní zařazení. Výsledky odpovědí na tyto otázky jsou průběžně zmiňovány v popisu následného šetření a v závěrečném shrnutí.

Představu o ženské a mužské roli v rodině a společnosti nám ukážou odpovědi na otázky č. 4 a 5, kde jsou vidět velmi rozdílná vnímání očekávání od jednoho či druhého pohlaví.

Odpovědi na otázku č. 4 „Co se očekává od ženy“ (přesné znění otázky je uvedeno v příloze A) nejsou nikterak překvapivé. S přehledem převládaly činnosti, které jsou automaticky přisuzované ženám. Jednoznačné odpovědi jsou viditelně zpracované v následujícím grafu.

otázka č. 4	pečovat o partnera	vydělávat peníze	starat se o domácnost a úklid	starat se o děti	dbát o své tělo
odpovědi žen (v %)	30,4	21,7	56,5	71,7	26,1

Údaje jsou uvedeny v procentech v poměru počtu žen, které odpověděly na dotazník.

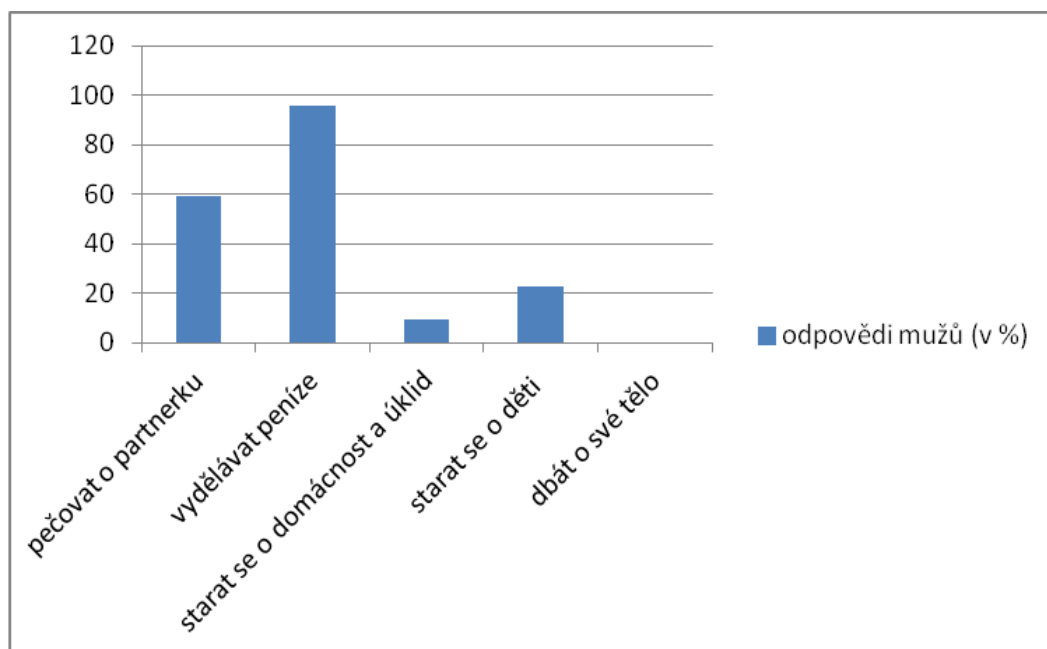

U otázky č. 5 „Co se očekává od mužů“ (přesné znění otázky je uvedeno v příloze A) zvítězila u odpovědí mužů volba „Vydělávat peníze pro zabezpečení rodiny“ a to u více než 95% odpovědí. Na druhém místě byla odpověď „Pečovat o partnerku/manželku“ a to téměř 60%. Na třetím místě byla odpověď „Starat se o děti“, ale měla pouhých 22% odpovědí. Ostatní odpovědi, jako Starat se o domácnost, úklid či své tělo, dostaly jen něco málo přes 9%. Odpovědi žen na tuto otázku se téměř 100% shodovaly

s odpověďmi mužů, protože 100% žen si myslí, že od muže se očekává finanční zabezpečení rodiny, tzn., že u obou pohlaví převládá názor, že mužskou rolí je i v dnešní době především finančně zabezpečit rodinu. Odpovědi mužů jsou graficky znázorněné v grafu.

otázka č. 5	pečovat o partnerku	vydělávat peníze	starat se o domácnost a úklid	starat se o děti	dbát o své tělo
odpovědi mužů (v %)	59,1	95,5	9,1	22,7	0

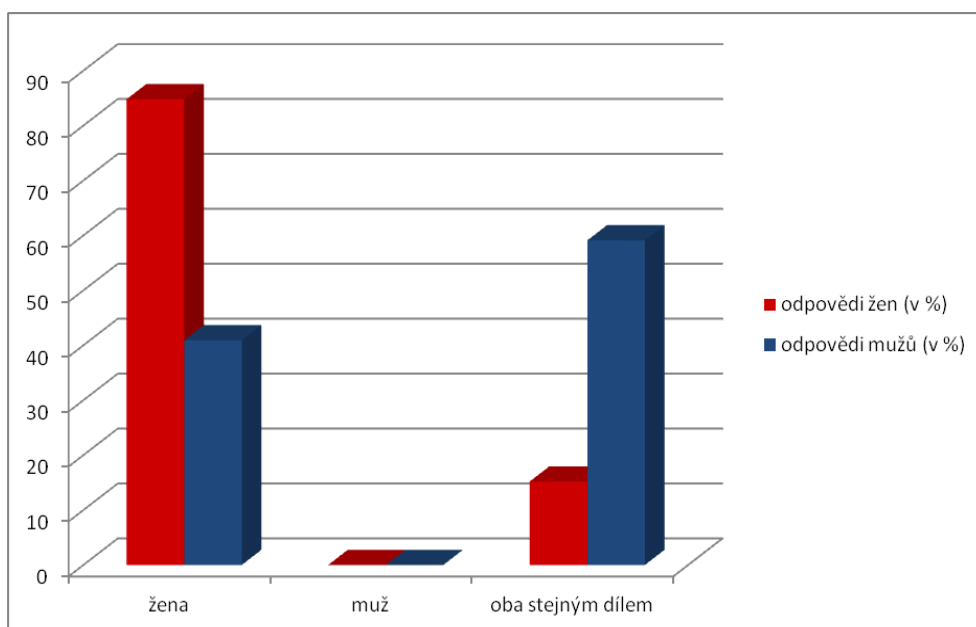
Údaje jsou uvedeny v procentech v poměru počtu mužů, kteří odpověděli na dotazník.

Vyhodnocení otázky č. 6, která zní: „Kdo se více podílí na domácích pracích?“ je pro přehlednost zobrazeno graficky. Odpovědi mužů a žen se na tuto otázku velmi liší, a jak údaje v tabulce, tak i grafické zobrazení ukazují, že vnímání vykonávání domácích prací je u obou pohlaví zcela rozdílné.

otázka č. 6	žena	muž	oba stejným dílem
odpovědi žen (v %)	84,8	0	15,2
odpovědi mužů (v %)	40,9	0	59,1

Údaje jsou uvedeny v procentech v poměru počtu mužů a žen, kteří odpověděli na dotazník.

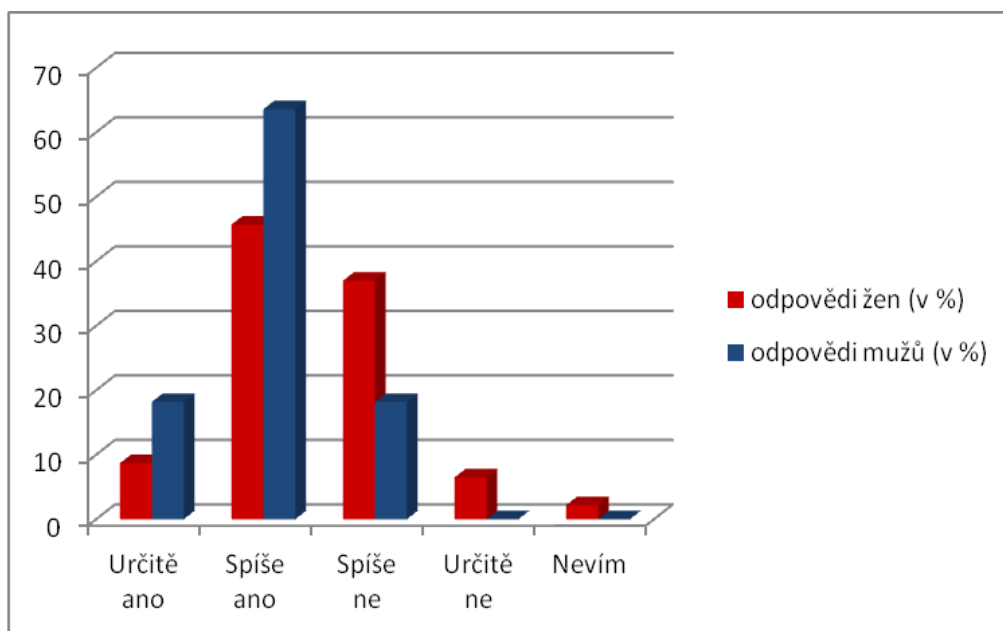
Otázka č. 7 úzce souvisí s otázkou č. 10, proto je jejich vyhodnocení uvedeno najednou, nikoliv dle pořadového čísla otázky.

Otázka č. 7:

„Myslíte si, že se dnešní muž dokáže postarat o své potřeby a potřeby svých potomků sám bez partnerky/manželky? Tj. nepřetržitá péče o děti, práce v domácnosti, finanční zabezpečení rodiny.“

otázka č. 7	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne	Nevím
odpovědi žen (v %)	8,7	45,7	37	6,5	2,2
odpovědi mužů (v %)	18,2	63,6	18,2	0	0

Údaje jsou uvedeny v procentech v poměru počtu mužů a žen, kteří odpověděli na dotazník.

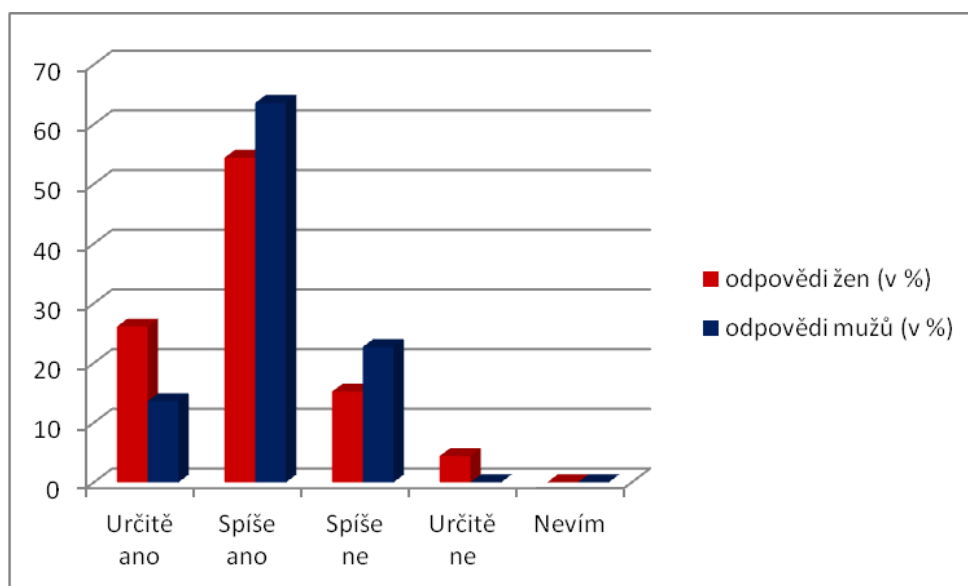

Otázka č. 10:

„Myslíte si, že se dnešní žena dokáže postarat o své potřeby a potřeby svých potomků sama bez partnera/manžela? Tj. nepřetržitá péče o děti, práce v domácnosti, finanční zabezpečení rodiny.“

otázka č. 10	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne	Nevím
odpovědi žen (v %)	26,1	54,4	15,2	4,4	0
odpovědi mužů (v %)	13,6	63,6	22,7	0	0

Údaje jsou uvedeny v procentech v poměru počtu mužů a žen, kteří odpověděli na dotazník.

Odovědi mužů a žen pro následující otázky č. 8, 9 a 11 byly velmi podobné a tudíž není potřebné uvádět pro přehlednost grafické zobrazení.

Odovědi na otázku č. 8 „Kdo více rozhoduje o chodu domácnosti?“ se téměř neliší, více než 50% mužů i žen uvedlo, že obě pohlaví rozhodují stejným dílem. Na druhém místě je názor, že o chodu domácnosti více rozhoduje žena. Pro muže hlasovalo jen několik málo jedinců.

I u otázky č. 9 „Kdo se více podílí na péči o dítě? (hygiena, stravování, školní povinnosti, denní činnosti dítěte, péče v době nemoci apod.)“ byly taktéž odovědi téměř shodné. Pro ženu hlasovalo 80% žen a 63,6% mužů z celkového počtu odovědí. Pro muže hlasovaly 2% žen, muži pro muže nehlasovali vůbec. Odověď „oba stejným dílem“ uvedlo 17,4% žen a 36,4% mužů. Z odovědí na tuto otázku je zřetelné, že obě pohlaví vnímají péči o dítě jako činnost přisouzenou ženám.

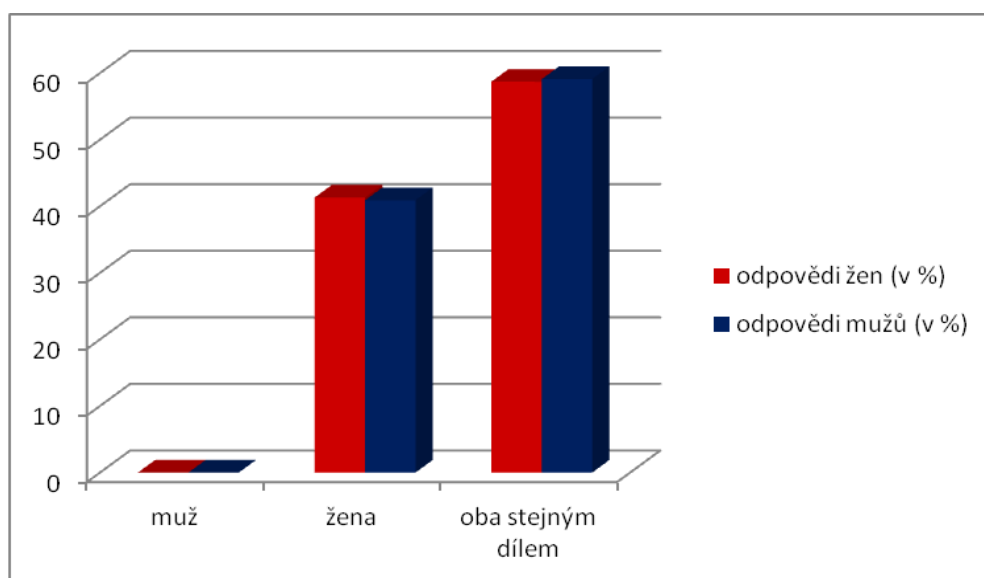
Otázka č. 11 „Existuje podle Vás tzv. dámské pití a pánské pití?„ je otázkou trochu humornou, leč spadající do společenského vnímání pohlaví. Překvapivě se odpovědi obou pohlaví téměř neliší, 50% žen si myslí, že rozdílné nápoje existují, druhá polovina žen si myslí přesný opak. U mužů převládla odpověď „Ne, ženy a muži pijí stejné druhy alkoholických i nealkoholických nápojů“ a to 54,6%. 45,5% z celkových odpovědí mužů uvedlo, že rozdíl existuje.

U odpovědí, kde respondenti uvedli, že rozdíl v nápojích pro muže a ženy existuje, se objevují názory jako např.: ženy pijí sladké koktejly, víno, sladké likéry, slabší alkohol, pijí méně tvrdého alkoholu, míchané nápoje. Oproti tomu u mužů uváděli např.: muži pijí více pivo než ženy, více tvrdého alkoholu, whiskey, hořké nápoje, apod.

Odpovědi na otázku č. 12 „Kdo více rozhoduje o výchově dítěte?“ jsou nejvíce vyrovnané z pohledu rovnosti odpovědí jednotlivých pohlaví, jak je vidět z uvedeného grafu. Z odpovědí mužů i žen je zřetelné, že výchova dětí není přisuzována mužům, nikdo z respondentů muže neuvedl, i když byla možnost volit 2 možnosti, jako u všech ostatních otázek.

otázka č. 12	muž	žena	oba stejným dílem
odpovědi žen (v %)	0	41,3	58,7
odpovědi mužů (v %)	0	40,9	59,1

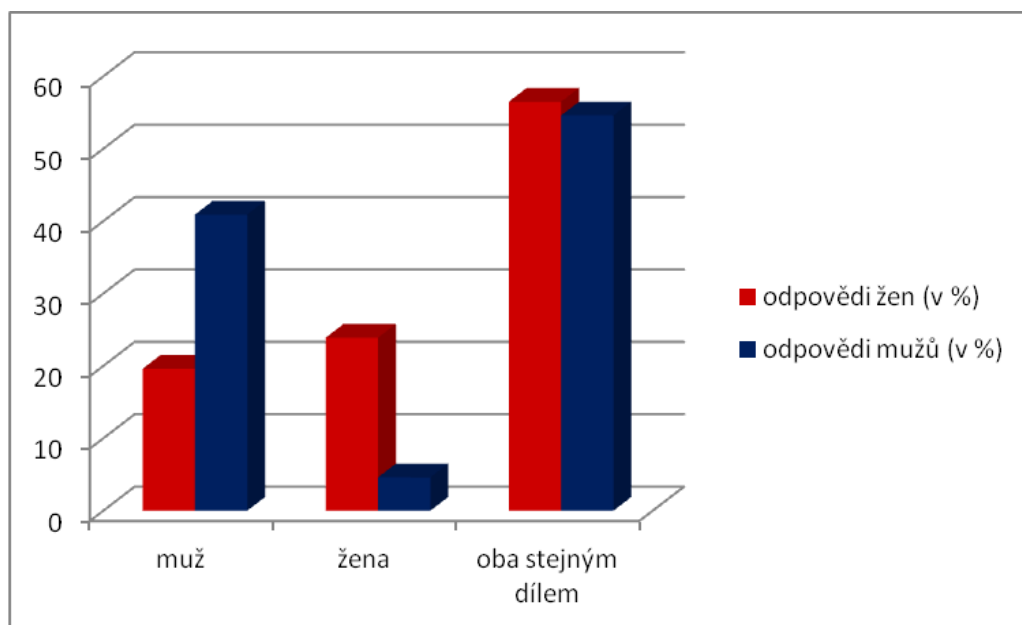
Údaje jsou uvedeny v procentech v poměru počtu mužů a žen, kteří odpověděli na dotazník.

Otázka č. 13 je opakem otázky č. 12, co se týče vyrovnanosti odpovědí. Odpovědi na otázku „Kdo více rozhoduje o finančních výdajích rodiny?“ se výrazně liší u odpovědí žen a odpovědí mužů. Pro snazší přehled je vytvořen graf, který ukazuje rozdílné vnímání mužů a žen na danou otázku.

otázka č. 13	muž	žena	oba stejným dílem
odpovědi žen (v %)	19,6	23,9	56,5
odpovědi mužů (v %)	40,9	4,6	54,6

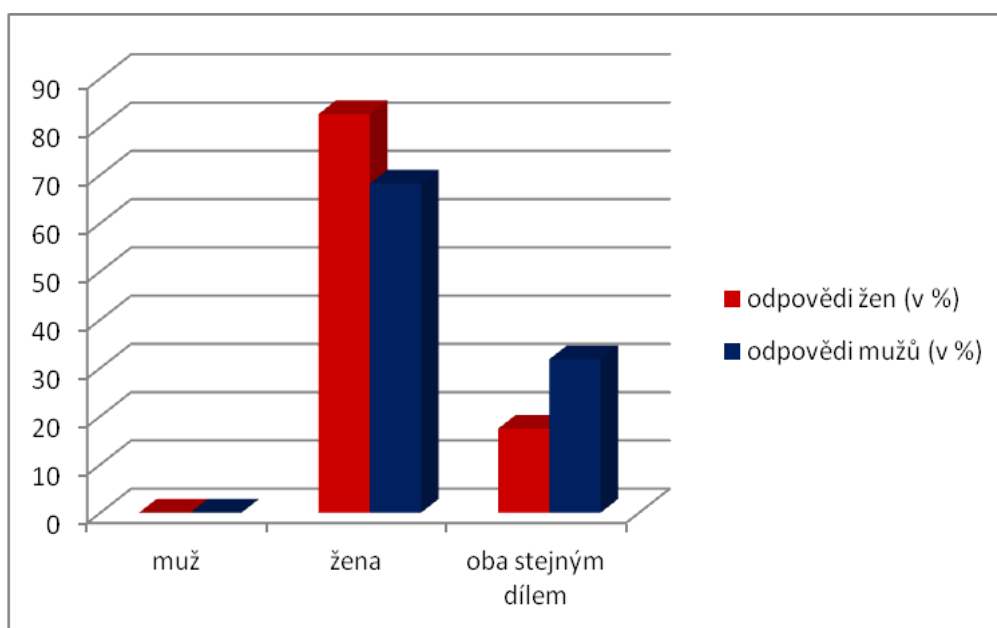
Údaje jsou uvedeny v procentech v poměru počtu mužů a žen, kteří odpověděli na dotazník.

Poslední otázka č. 14 „Kdo zůstává s dítětem doma v případě nemoci?“ opět ukazuje, že oblast péče o dítě je v rukou výhradně žen. Muže neuvedl ani jeden z respondentů a velká část zvolila ženy.

otázka č. 14	muž	žena	oba stejným dílem
odpovědi žen (v %)	0	82,6	17,4
odpovědi mužů (v %)	0	68,2	31,8

Údaje jsou uvedeny v procentech v poměru počtu mužů a žen, kteří odpověděli na dotazník.

6.6 Shrnutí a vyhodnocení výsledků průzkumu

Téma genderové rovnosti je sice velmi rozšířeným a v dnešní době i diskutovaným tématem ve společnosti, avšak reálný zájem o toto téma není mezi pohlavími zcela vyvážený. Z celkového počtu 68 respondentů odpovědělo 22 mužů (32%) a 46 žen (68%). Z tohoto lze usuzovat, že téma genderové rovnosti zajímá hlavně ženy. Proč tomu tak je? Buď nerovnost mezi pohlavími opravdu existuje více v povědomí žen než u mužů, nebo ženy více cítí nutnost o tomto tématu hovořit z důvodu pocitu podřízeného postavení.

V dotazníku bylo pomocí odpovědí respondentů potvrzeno, že tzv. mužské a ženské profese opravdu existují a muži a ženy se i v těchto genderově daných rolích

prezentují. Muži uváděli typicky mužské pracovní pozice, jako např. Technicko-obchodní zástupce, Civilní bezpečnostní služba, Technik apod.

Ženy zase v otázce č. 3 uváděli svou pracovní pozice spíše typicky ženské, např. Pracovnice v CK, Mateřská dovolená, Učitelka, Ekonomická referentka apod.

Průzkum nám nadále potvrzuje teorii, že oblast péče o děti a domácnost je přisuzována především ženám a tato skutečnost je podobně vnímána jak muži, tak i ženami. Naproti tomu finanční zabezpečení rodiny je v odpovědnosti mužů a rozhodování o výdajích z rodinného rozpočtu je v odpovědnosti obou pohlaví, tedy jak mužů, tak i žen.

Zajímavé je také porovnání otázek č. 7 a 10 s minulostí v tom smyslu, že na tyto otázky týkající se schopnosti obou pohlaví postarat se o dítě bez druhého partnera odpověděla většina mužů i žen, že spíše ano. To je dané především tím, že finanční zajištění rodiny je sice více v možnostech mužů, ale není to výhradně jejich odpovědnost. Dnes je již samozřejmostí, že finančně do rozpočtu přispívá i žena a to často nemalou částkou. Také se čím dál tím více muži zapojují do péče o dítě jako takové, tj. i muž by zcela jistě obstál i v této „ženské“ oblasti. V minulosti by tomu jistě tak nebylo, neboť sociální role v rodině i ve společnosti byly daleko více rozděleny, než je tomu dnes.

ZÁVĚR

Je tedy gender životním stylem společnosti? Ženy, ale i muži bojovali po dlouhá staletí za genderovou rovnost ve společnosti. Česká společnost prošla a nadále prochází neustálými změnami. Rozdělení prací na mužské a ženské začíná být minulostí. Ženy už nezůstávají doma, aby mužům po příchodu z práce naservírovaly teplou večeři a namísto toho se věnují své profesní dráze. Muži pomáhají v domácnosti a více se starají o děti. Ženy se rozhodují pro děti ve stále pozdějším věku, než tomu bylo dříve, proto se celá Evropa potýká s klesajícím počtem narozených dětí. Proč tomu tak je?

Vzdělaná populace je základem pro ekonomický růst státu. Mladé ženy odsouvají dobu založení rodiny právě z toho důvodu, že čas jejich studia a získání odpovídajícího zaměstnání se prodlužuje. Současná doba plná změn neposkytuje vhodné prostředí, kdy si mohou ženy hledat první zaměstnání až po mateřské dovolené. Tradiční modely, které známe z historie, kdy mladá žena hned po ukončení studia na střední (výjimečně na vysoké) škole odchází do domácnosti pečovat o děti, jsou v dnešním moderním světě téměř nepředstavitelné. Ženy začínající hledat první zaměstnání po mateřské/rodičovské dovolené jsou z pohledu zaměstnavatele zařazeny mezi neperspektivní.

Také na mateřskou či rodičovskou dovolenou začínají odcházet otcové a společnost si na tuto novou variantu pomalu zvyká. Matka stále zůstává velmi důležitou osobou v rodině a navíc se v současné době dokáže mnohem více prosazovat.

Je však výše popsaný trend žádoucí pro českou, potažmo pro evropskou populaci? Dříve, před sto lety, byl hlavní úkol ženy vdát se a mít děti, zajistit rodovou linii. Tato mateřská původní identita se v průběhu času měnila. Žena postupně ukazovala světu, že když je krásná, může mít všechno, co chce. Od 60. let se zrodil kult modelek, krásy a plastické medicíny. Jako by se v této době nastolila nutnost být upravená a atraktivní, což přebilo hodnotu být matkou. Od 90. let pak v masovém měřítku nastoupila další strategie a to směr kariéry, profesního uplatnění a vlastních peněz. Tento vývoj posunul možnosti žen na úroveň možností mužů, což bylo podpořeno zákony České Republiky i celé Evropské unie.

Otázkou tedy zůstává, zda je správné považovat genderovou rovnost za životní styl moderní společnosti, či se jen všichni uměle snažíme změnit něco, co nám je dáno přírodou, tj. být oněmi pradávnými lovci a sběrači.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- MAŘÍKOVÁ, H. KRÍŽKOVÁ, A. VOHLÍDALOVÁ, M. *Živitelé a živitelky*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství; Sociologický ústav AV ČR, 2012. ISBN: 978-80-7419-100-8; 978-80-7330-206-1
- BOURDIEU, P. *Nadvláda mužů*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN: 80-7184-775-5
- OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií, Klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN: 80-85850-67-2
- Ročenka katedry genderových studií FHS UK v Praze 2007-2008
ISBN: 978-80-87398-04-3
- KOLDINSKÁ, K. *Gender a sociální právo*. 1.vyd. Praha: Beck, 2010. ISBN: 978-80-7400-343-1
- MORRISOVÁ, P. *Literatura a feminismus*. 1.vyd. Brno: Host-vydavatelství, 2000. ISBN: 80-86055-90-6
- KRÍŽKOVÁ, A. MAŘÍKOVÁ, H. HAŠKOVÁ, H. FORMÁNKOVÁ, L. *Pracovní dráhy žen v České republice*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství; Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2011. ISBN: 978-80-7419-054-4; 978-80-7330-192-7
- MAŘÍKOVÁ, H. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé, Pracovní texty*. Praha: Sociologické nakladatelství; Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 1999. ISBN: 80-85950-69-3
- KRÍŽKOVÁ, A. MAŘÍKOVÁ, H. UHDE, Z. *Sexualizovaná realita pracovních vztahů*. 1.vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006. ISBN: 80-7330-090-7
- JARKOVSKÁ, L. LIŠKOVÁ, K. ŠMÍDOVÁ, I. A SPOL. *S genderem na trh, Rozhodování o dalším vzdělání patnáctiletých*. 1.vyd. Praha, Brno: Sociologické nakladatelství; Masarykova univerzita v Brně, 2010. ISBN: 978-80-7419-030-8; 978-80-210-5297-0
- SBORNÍK STUDIÍ. *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Praha: Open Society Fund Praha, 1999. ISBN: není přiřazen
- KOLÁŘOVÁ, K. SOKOLOVÁ, V. *Gender & Generation*. 1.vyd. Praha: Litteraria Pragensia, 2007. ISBN 978-7308-184-3.

Časopis GENDER, ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI, VÝZKUM. Ročník 12, číslo 2/2010.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BADINTER, E. *Materská láska od 17. století po současnost*. 1. vyd. Bratislava: Aspekt, 1998. ISBN 80-85549-04-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND ČR. *Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ) 2007-2013*. [online] Listopad 2014. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/file/4976/>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Tabulky ke stažení*. [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Statistická ročenka z oblasti práce a soc. věcí 2014*. [online] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Struktura mezd zaměstnanců–2014*. [online] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/struktura-mezd-zamestnancu-2014>

Seznam ostatních zdrojů

Výzkum: DUDOVÁ, R. KŘÍŽKOVÁ, A. FISCHLOVÁ, D. *Gender v managementu: kvalitativní výzkum podmínek a nerovností v ČR*. Praha: VÚPSV, 2006. ISBN: 80-87007-32-8.

SEZNAM TABULEK a GRAFŮ

Seznam tabulek - Teoretická část

Tabulka 1: Příjemci rodičovského příspěvku podle pohlaví.....	18
Tabulka 2: Složení obyvatelstva podle pohlaví v ČR	22
Tabulka 3: Hrubá měsíční mzda podle pohlaví	33
Tabulka 4: Absolventi VŠ (pouze občané ČR)	34

Seznam tabulek a grafů – Praktická část

Tabulka a graf k otázce č. 4.....	39
Tabulka a graf k otázce č. 5.....	40
Tabulka a graf k otázce č. 6.....	41
Tabulka a graf k otázce č. 7.....	42
Tabulka a graf k otázce č. 10.....	43
Tabulka a graf k otázce č. 12.....	44
Tabulka a graf k otázce č. 13.....	45
Tabulka a graf k otázce č. 14.....	46

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
----------------------------	---

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník „Genderová rovnost ve společnosti a rodině“

1. Zaškrtněte Vaše pohlaví.
 - Muž
 - Žena

2. Zaškrtněte Váš věk:
 - 18-25 let
 - 26-35 let
 - 36 -49
 - 50 a více

3. Uveďte Vaši pracovní pozici (stačí obecně např. Nákup, Sklad, apod.)
.....

4. Co si myslíte, že se očekává od ženy v dnešní společnosti? Zaškrtněte max. 2 možnosti, které jsou pro Vás nejdůležitější.
 - Pečovat o partnera/manžela.
 - Vydělávat peníze pro zabezpečení rodiny.
 - Starat se o domácnost a úklid.
 - Starat se o děti a nepřetržitě o ně pečovat.
 - Dbát o své tělo.

5. Co si myslíte, že se očekává od muže v dnešní společnosti? Zaškrtněte max. 2 možnosti, které jsou pro Vás nejdůležitější.
 - Pečovat o partnerku/manželku.
 - Vydělávat peníze pro zabezpečení rodiny.
 - Starat se o domácnost a úklid.
 - Starat se o děti a nepřetržitě o ně pečovat.
 - Dbát o své tělo.

6. Kdo se více podílí na domácích pracích?
- Muž.
 - Žena.
 - Oba stejným dílem. O všechny domácí práce se dělíme stejně.
7. Myslíte si, že se dnešní muž dokáže postarat o své potřeby a potřeby svých potomků sám bez partnerky/manželky? Tj. nepřetržitá péče o děti, práce v domácnosti, finanční zabezpečení rodiny.
- Určitě ano.
 - Spíše ano.
 - Spíše ne.
 - Určitě ne.
 - Nevím.
8. Kdo více rozhoduje o chodu domácnosti?
- Muž.
 - Žena.
 - Oba stejným dílem.
9. Kdo se více podílí na péči o dítě? (hygiena, stravování, školní povinnosti, denní činnosti dítěte, péče v době nemoci apod.)
- Muž.
 - Žena.
 - Oba stejným dílem.
10. Myslíte si, že se dnešní žena dokáže postarat o své potřeby a potřeby svých potomků sama bez partnera/manžela? Tj. nepřetržitá péče o děti, práce v domácnosti, finanční zabezpečení rodiny.
- Určitě ano.
 - Spíše ano.
 - Spíše ne.
 - Určitě ne.
 - Nevím.

11. Existuje podle Vás tzv. dámské pití a pánské pití?
- Ano, myslím si, že ženy pijí jiné nápoje než muži. Uvedte příklad či vysvětlení.....
 - Ne, ženy a muži pijí stejné druhy alkoholických i nealkoholických nápojů.
12. Kdo více rozhoduje o výchově dítěte?
- Muž.
 - Žena.
 - Oba stejným dílem.
13. Kdo více rozhoduje o finančních výdajích rodiny?
- Muž.
 - Žena.
 - Oba stejným dílem.
14. Kdo zůstává s dítětem doma v případě nemoci?
- Matka.
 - Otec.
 - Oba se střídají stejně.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Marta Janečková
Obor: Manažerská studia – Řízení lidských zdrojů
Forma studia: Kombinovaná
Název práce: Gender jako životní styl moderní společnosti?
Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 40
Celkový počet stran příloh: 3
Počet titulů českých použitých zdrojů: 13
Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1
Počet internetových zdrojů: 4
Počet ostatních zdrojů: 1
Vedoucí práce: PaedDr. Josef Petrášek